

AKADEMICKÉ KOMPETENTNOSTI

Katarína Mišíková

AKADEMICKÉ KOMPETENTNOSTI

**Príručka pre začínajúcich umenovedcov - doktorandov
a doktorandky - v študijnom programe Teória divadla,
filmu a hudby na Vysokej škole múzických
umení v Bratislave**

Tento projekt vznikol s finančnou podporou
Interného grantového programu Vysokej
školy múzických umení v Bratislave

doc. Mgr. Katarína Mišíková, PhD.

Recenzovali:

Prof. PhDr. Jana Wild, PhD.

Mgr. Zuzana Mojžišová, PhD.

Jazyková redakcia: Zuzana Mojžišová

Grafický dizajn: Milan Machajdík, akad. mal.

1. vydanie

ISBN 978-80-8195-140-4

© Vydala Vysoká škola múzických umení v Bratislave,

Ventúrska 3, 813 01 Bratislava, 2024

| OBSAH

Úvod _____	7
1. kapitola	
Teória divadla, filmu a hudby ako šanca na posilnenie vedy na umeleckej vysokej škole _____	10
2. kapitola	
Čo sú akademické kompetentnosti, na čo slúžia a ako si ich osvojiť? _____	13
3. kapitola	
Na vlastnom piesočku alebo pomocné robotníctvo akadémie? _____	15
4. kapitola	
„Za našich mladých čias“ alebo ako si nastaviť kontakt so študentstvom _____	19
5. kapitola	
Ako študentov a študentky motivovať a nedemotivovať ich _____	23
6. kapitola	
Priama pedagogická činnosť _____	28
7. kapitola	
Príprava informačných listov nových interdisciplinárnych predmetov _____	34
7a) Ukážka informačného listu predmetu „Umelecká tvorba v litere zákona“ _____	37
7b) Ukážka informačného listu predmetu „Komplexný umenovedný analytický seminár“ _____	39

7c) Ukážka informačného listu predmetu „Festivalová produkcia a organizácia“ _____	43
8. kapitola	
Nepriama pedagogická činnosť _____	46
8a) Princípy a formy hodnotenia študentstva _____	47
9. kapitola	
Školenie a konzultovanie študentských prác _____	53
9a) Zásobáreň zatiaľ nerealizovaných projektov: Ako sformulovať zadanie študentskej teoretickej práce _____	54
9b) Medzi sparring partnermi a trénermi: Ako viesť konzultácie _____	58
9c) Dobrí, zlí a škaredí: Ako dávať študentom a študentkám konštruktívnu spätnú väzbu _____	61
10. kapitola	
Publikovanie výstupov výskumu _____	63
10a) Prečo publikovať? _____	64
10b) Kde publikovať? _____	66
10c) Ako publikovať? _____	68
10d) Čo publikovať? _____	70
11. kapitola	
Akademická kalvária alebo na ceste k sebazdokonaleniu: Recenzné konanie a redakcia _____	71
12. kapitola	
Otravná byrokracia alebo babka k babke: Vykazovanie publikačnej činnosti _____	74

13. kapitola	
Konferenčná turistika	
alebo inšpiratívny dialóg? _____	76
13a) Reklama na ideu: Call for papers	
a anotácia príspevku _____	81
13b) Príspevky apriori	
a aposteriori: Od konferenčného	
príspevku k štúdii a späť _____	83
13c) Trh márnosti: Prečo a ako zaujať	
konferenčné publikum _____	85
13d) Pýtať sa je ľudské: Ako a prečo	
sa zapájať do akademickej diskusie _____	87
14. kapitola	
Ako zorganizovať konferenciu _____	88
14a) Ukážka pracovnej verzie výzvy	
na prihlasovanie sa na konferenciu _____	93
15. kapitola	
Akademický marketing a networking _____	97
16. kapitola	
Oslík, otras sa, stolček, prestri sa: Ako nájsť	
spôsob financovania výskumu _____	99
Záver _____	104

| Úvod

Dlhoročná prax vzdelávania doktorandov a doktorandiek teoretických študijných programov v oblasti vied o divadelnom, filmovom a hudobnom umení na Vysokej škole múzických umení (VŠMU) bola tradične zameraná najmä na rozvíjanie ich vedecko-výskumného potenciálu, metodológiu umenovedného výskumu a individuálne vedenie dizertačnej práce. Vychádzala z podobnej filozofie ako vzdelávanie doktorandov a doktorandiek v oblasti divadelného, filmového a hudobného umenia, ktoré je postavené na individuálnom vedení študentstva majstrom/majsterkou – umelcom/umelkyňou. So vznikom medzifakultného študijného programu Teória divadla, filmu a hudby a následným posilnením výuky vied o troch druhoch umenia na VŠMU sa ukazuje, že vzdelávanie na treťom stupni vysokoškolského štúdia v oblasti vied o umení a kultúre, ktoré stoja na pomedzí humanitných vied a umenia, si vyžaduje inováciu prístupu. Potreba obstať v domácej konkurencii vysokých škôl a v profesionálnom prostredí kladie väčší dôraz na prípravu doktorandov a doktorandiek, na metodiku výuky a ich orientáciu v akademickom teréne. Doktorandi a doktorandky aj pedagógovia a pedagogičky umenovedného študijného programu na svojich domovských fakultách neraz prednášajú všeobecné teoretické predmety, ktoré majú bližšie ku klasickému univerzitnému vzdelávaniu ako k vzdelávaniu v oblasti umenia. A nezriedka im na začiatku vedecko-pedagogickej dráhy chýba jasnejšie vedenie v praktickej akademickej prevádzke, ktoré by pokrývalo nielen výskum, ale aj sprístupňovanie jeho výsledkov, pedagogické zručnosti a takzvaný manažment vedy.

Elektronické skriptum Akademické kompetentnosti má byť sprievodcom pre študentstvo doktorandského štúdia v študijnom programe Teória divadla, filmu a hudby, ktorý na Vysokej škole múzických umení realizujú Katedra divadelných štúdií na Divadelnej fakulte, Katedra filmových štúdií na Filmovej a televíznej fakulte a Katedra teórie a manažmentu hudby na Hudobnej a tanečnej fakulte. Skriptum vychádza z pilotného ročníka výuky predmetu Akademické kompetentnosti, ktorý sa konal v akademickom roku 2022/23. Predmet má doktorandom a doktorandkám pomôcť zorientovať sa v aktuálnych pedagogických a výskumných trendoch v oblasti vied o umení a sprostredkovať im zručnosti potrebné pre akademickú prácu. Skriptum je vo veľkej miere zviazané doktorandom a doktorandkám, ktoré na tomto pilotnom ročníku aktívne participovali a obsahuje tiež ukážky ich výstupov v rámci predmetu: infolisty k interdisciplinárnym predmetom a výzvu na účasť na doktorandskej konferencii. Moja vďaka za podnetné diskusie pri osobných stretnutiach a inšpiráciu pre napísanie tohto textu patrí Zuzane Andrejco Ferusovej, Lenke Fišerovej, Alexandre Rychtarčíkovej, Michalovi Stahlovi, Adamovi Strakovi, Alžbete Vakulovej a Kataríne Thalerovej. Text by nevznikol bez kolegiálnej podpory pedagogičiek z partnerských katedier, Katedry divadelných štúdií a Katedry teórie hudby, obzvlášť Nadeždy Lindovskej, Markéty Štefkovej a Jany Wild. Všetci a všetky menovaní/é mi pomohli znovu objaviť zanievanie pre pedagogickú prácu, ktoré som počas nekonečných administratívno-koncepčných prác v rámci akreditácie nového študijného programu, vedených dištančnou formou v pandemickej dobe, občas strácala. Za to im budem navždy zviazaná.

Toto skriptum je koncipované ako lektúra bez vedeckých ambícií. Má ísť predovšetkým o užitočný text, ktorý svojou formou, štruktúrou, jazykom či obsahom doktorandov a doktorandky usmerní a neodradí. Má charakter príručky, a preto som preň zvolila voľnú esejistickú formu bez bibliografických referencií. Zoznam literatúry, ktorá ma pri výuke predmetu a písaní skripta podnietila, uvádzam na konci textu. Opieram sa však najmä o osobné pedagogické a vedecké skúsenosti¹, presnejšie o stále živú spomienku na pocit ich nedostatočnosti počas môjho vlastného doktorandského štúdia aj krátko po ňom. Ponúkam poučenia z chýb a omylov, ktorých som sa počas akademickej práce sama dopustila, s nádejou, že sa ich súčasné i budúce študentstvo môže vyvarovať. Predstavujem si, že v čase môjho doktorandského štúdia by som ich ocenila, a preto si trúfam dúfať, že môžu pomôcť aj iným a mentorský tón mi odpustia.

1 Preto aj väčšina príkladov z pedagogickej praxe, ktoré uvádzam, sa týka filmových štúdií. Mali by však byť univerzálne uplatniteľné aj pre divadelné štúdiá a teóriu a manažment hudby.

1. kapitola

Teória divadla, filmu a hudby ako šanca na posilnenie vedy na umeleckej vysokej škole

Vzdelávanie na Vysokej škole múzických umení sa od jej založenia roku 1949 pohybovalo medzi umeleckým a vedeckým zameraním. Na prelome 60. a 70. rokov prerástla servisná výuka teoretických predmetov o divadle, filme a hudbe do vzniku špecializovaných pracovísk, ktoré postupne začali vychovávať vlastných absolventov a absolventky v oblastiach divadelnej, filmovej a hudobnej vedy, neskôr premenovaných na divadelné a filmové štúdiá a teóriu hudby. Zatiaľ čo pre rozvoj jednotlivých disciplín a ich špecializácie bolo kľúčové rozvíjanie sa na samostatnom metodologickom základe, aktuálne trendy interdisciplinarity a intermediality, stierania hraníc medzi teóriou a praxou, ako aj medzi jednotlivými umeniami a vedami o umení viedli k dynamickému prieniku medzi katedrami realizujúcimi výskum umenia na VŠMU. Formálnu potrebu tohto prieniku však priniesla až komplexná akreditácia vysokoškolských študijných programov, ktorá podnietila vznik spoločného univerzitného

programu Teória divadla, filmu a hudby realizovaného pod hlavičkou Inštitútu teórie divadla, filmu a hudby na báze prepojenia študijných plánov divadelných a filmových štúdií spolu s teóriou a manažmentom hudby. Kým na bakalárskom a magisterskom stupni štúdia umožnilo toto spojenie prispôsobovanie individuálnej študijnej trajektórie poslucháčov a poslucháčok umenovedných odborov prostredníctvom zaradenia predmetov zo študijných plánov partnerských katedier, na doktorandskom stupni viedlo k vytvoreniu jednotného študijného plánu zohľadňujúceho medziodborové presahy v oblasti metodológie, trendov umenovedného výskumu, výskumnej a publikačnej činnosti. Zámerom tohto spojenia bolo, aby absolventi a absolventky dokázali nielen aplikovať teoretické poznatky do bádania, tvorby, kultúrnych a spoločensko-vedných disciplín či samotnej spoločenskej praxe a vedeli teoreticky reflektovať špecifické otázky jednotlivých druhov umenia, ale aby boli tiež schopní prinášať nové podnety na čoraz viac transverzálnom poli vied o umení. Okrem samostatného vedecko-výskumného projektu študijný plán kladie dôraz aj na presah do publikačnej a prezentačnej praxe, do oblasti medziodborovej a medzinárodnej spolupráce a v neposlednom rade aj do pedagogickej činnosti. Preto sa súčasťou tohto medziodborového základu stalo aj cielené rozvíjanie akademických kompetentností, teda zručností nasmerovaných na zvládnutie vedecko-pedagogickej profesie počas doktorandského štúdia i po jeho absolvovaní.

Cielom takto koncipovaného študijného programu je podnecovať a komplexne rozvíjať tvorivo bádajúce osobnosti, ako aj osobnosti organizujúce vedeckú a kultúrnu sféru. Ľudí, ktorí vedú vstupovať do tímovej spolupráce na grantových programoch a projektoch

v kultúrno-spoločenskej a vzdelávacej oblasti, vedia participovať na tvorbe a implementácii kultúrnych politík a pedagogicky pôsobiť na stredných i vysokých školách so zameraním na umenie a humanitné vedy. Po absolvovaní sa môžu venovať najmä výskumu histórie a teórie divadla, filmu a hudby na vedecko-výskumných inštitúciách, vzdelávaniu v uvedených disciplínach, práci v programových tímoch umelecko-kultúrnych podujatí, redaktorskej a editorskej práci s umenovednou literatúrou či manažovaniu divadelných, filmových a hudobných projektov na domácej i medzinárodnej úrovni.

Lenže logika kreovania študijného plánu doktorandského stupňa štúdia Teórie divadla, filmu a hudby sa opierať nielen o potreby a požiadavky praxe, ale aj o presvedčenie, že vysoká škola je nenahraditeľným priestorom rozvíjania poznania, ktoré je samo osebe hodnotou, hoci nie vždy priamo aplikovateľnou či monetizovateľnou. Preto študijný plán prostredníctvom kombinácie povinných predmetov zameraných na individuálnu vedecko-výskumnú a akademickú prácu s povinne voliteľnými predmetmi dotýkajúcimi sa pedagogickej, publikačnej a odbornej činnosti prepája akademické aspekty umenovednej práce s aspektami spoločenskými. Cieľom je nielen produkovať absolventov a absolventky študijného programu, ale spolu s nimi vytvárať perspektívy pre posilnenie výskumných a pedagogických aktivít Inštitútu teórie divadla, filmu a hudby tak, aby dokázal prinášať výsledky nielen v rámci Vysoké školy múzických umení, ale bol prínosom aj pre širší kultúrno-spoločenský diskurz.

2. kapitola

Čo sú akademické kompetentnosti, na čo slúžia a ako si ich osvojiť?

Na úspešné absolvovanie doktorandského štúdia je potrebné získať dostatok kreditov z jednotlivých predmetov a predovšetkým napísať a obhájiť dizertačnú prácu. Na realizácii výskumu v rámci konkrétneho umenovedného problému či témy spolupracuje doktorand či doktorandka individuálne so svojim školiteľom či školiteľkou. Poznanky si dopĺňa predmetmi z metodológie a aktuálnych trendov umenovedného výskumu. Počas štúdia však vykonáva množstvo iných činností, ktoré sú súčasťou práce v akademickom prostredí. Tieto činnosti, neraz vnímané voči samostatnému výskumu ako podružné, však častokrát rozhodujú o úspešnom uplatnení budúceho absolventa či absolventky v odbore a miera ich osvojenia tiež môže zavážiť pri ochote pokračovať vo vedecko-pedagogickej práci po absolvovaní. Nebýva totiž neobvyklé, že na doktorandské štúdium nastúpi doktorand či doktorandka len s vágnou predstavou o charaktere academickej práce a realita academickej prevádzky (či už časová a psychická záťaž alebo finančná poddimenzovanosť sektora) ich časom odradí. Nazdávam sa, že čím skôr študentstvo prenikne

za honosnú kulisu akademickej práce, ktorá odráža primárne samotný výskum, a čím skôr sa v tejto práci udomácní, tým má lepšie predpoklady pre zotrvanie v odbore a kvalitný výkon profesie.

Toto skriptum je venované okruhu činností vyššie uvedených ako zdanlivo podružných. Práve tie tvoria náplň predmetu Akademické kompetentnosti. Ide o mäkké zručnosti postavené na praktickom know-how práce teoretikov umenia. V rámci tohto predmetu si študentstvo osvojuje základy pedagogickej práce na vysokej škole, oboznamuje sa s metódami výuky a hodnotenia. Taktiež sa pripravuje na zverejňovanie a prezentáciu výsledkov svojho výskumu prostredníctvom publikačných a konferenčných platforiem. Získava vhl'ad do základných foriem inštitucionálnej podpory svojho výskumu. V spoločnej diskusii nadobúda strategické, rétorické i praktické znalosti, zručnosti a kompetencie, ktoré uplatní pri práci s redakciami akademických časopisov a vydavateľstiev, pri účasti na vedeckých podujatiach a komunikácii s akademickou komunitou, ako aj pri podávaní žiadostí o výskumné a iné granty.

Osnova predmetu aj tohto skripta sa snaží pokryť tieto základné okruhy akademických kompetentností: prácu pre fakultu/školu, priamu a nepriamu pedagogickú činnosť, publikačné a konferenčné výstupy a možnosti grantovej podpory výskumu.

3. kapitola

Na vlastnom piesočku alebo pomocné robotníctvo akadémie?

V ideálnom prípade by nikomu v akademickom prostredí nemalo ísť len o individuálne „kariéry“ a zisky titulov, ale najmä o spoločné napredovanie disciplíny, rozvoj študentstva na všetkých stupňoch štúdia a prestíž domovského pracoviska. Pre priblíženie sa k takémuto efemérnemu ideálnemu stavu je dôležité, aby sa na pracovisku rozvíjali kolegiálne vzťahy vo vnútri i naprieč generáciami a pestovala sa akademická žičlivosť, ktorá umožňuje jednotlivcom rásť prostredníctvom prosperity celku. Napriek formálnej hierarchii a politickej neutralite akademickej pôdy by nikto nemal mať problém verejne prezentovať svoje akademické či spoločenské postoje a v prípade potreby sa aj mimo akademickej pôdy postaviť ako člen či členka akademickej obce za to, čomu verí (či už sú to stavovské nároky pedagogickej alebo umeleckej komunity, práva marginalizovaných skupín či protest proti nedemokratickým praktikám vo verejnom živote). Vysoká škola by mala byť relevantným hlasom v dôležitých celospoločenských otázkach, akademická komunita by mala byť vo verejnom diskurze autoritou. Uskutočniť to však

môže len vtedy, ak sa od samotného začiatku pôsobenia na vysokej škole popri individuálnom rozvoji budú jednotlivci cítiť ako súčasť akademickej obce.

Vysoká škola múzických umení je rovnakou mierou pedagogickou, ako aj umeleckou a výskumnou inštitúciou. Väčšina ľudí na nej prednáša preto, že sú odborníkmi a odborníčkami v danom umení či umenovede a škola im poskytuje zázemie pre ich umeleckú alebo výskumnú činnosť. Zároveň je pre ich odborné napredovanie v danej umeleckej či výskumnej oblasti nevyhnutné nasycovať svoje výstupy kontaktom so študentstvom, ktorý prináša nové podnety a neustále nároky na aktualizáciu vlastných znalostí. Podobne ako vedy o umení stoja na dvoch pilieroch, teda poznatkoch o danom umeleckom druhu aj metódach vedeckého bádania, aj akademická práca stojí na dvoch nohách, výskume a výuke.

Okrem týchto hlavných činností však každý akademický pracovník či pracovníčka, obzvlášť spomedzi doktorandov a doktorandiek, vykonáva aj servisné práce: participácia na podujatiach školy, konzultácie s uchádzačmi a uchádzačkami o štúdium a pod. Neraz je to práve študentstvo na doktorandskom stupni, kto musí zastávať tajomnícke práce na katedrách, administrovať štátne záverečné skúšky v Akademickom informačnom systéme, organizovať rôzne podujatia alebo asistovať profesorom a docentom či profesorkám a docentkám. Väčšina týchto prác je v študijnom pláne kreditovo zhodnotená, môže však byť ťažké nájsť mieru záťaže týchto činností. Akademické prostredie je do veľkej miery hierarchickou inštitúciou, o postavení v hierarchii rozhoduje stupeň dosiahnutého

vzdelania či vedecko-pedagogického titulu. Preto je dobré hneď na začiatku pôsobenia v tejto oblasti nájsť krehkú rovnováhu medzi vlastnými profesijnými prioritami a potrebami príslušného akademického pracoviska.

Udržiavať túto rovnováhu pomáha prepojenie výuky s vlastným výskumom. Výuka tak môže predstavovať spôsob, ako rozšíriť nielen študentské, ale aj vlastné vedomosti. Jednak tým, že doktorand či doktorandka ponúkne do výuky svojho študijného programu témy, na ktorých pracuje – či už formou čiastkových tém pri predmetoch, na ktorých participuje, alebo skoncipovaním vlastného predmetu. Alebo zapojením študentstva do vlastného výskumu prostredníctvom zadávania čiastkových výskumných úloh užitočných pri danom predmete, zadávaním tém seminárnych alebo ročníkových a záverečných prác zo svojej výskumnej oblasti, či participáciou na projektoch nasmerovaných na rozvoj výuky. Neraz sa totiž práve v kontakte s mladším študentstvom ukáže, že otázky, ktoré sa pre širší okruh poznatkov a lepšiu schopnosť ich kontextualizácie môžu starším kolegom a kolegyniam javiť triviálne, nemajú celkom ľahké odpovede. Respektíve že osvojiť si určité vedomosti nemusí byť to isté, ako mať schopnosť tieto vedomosti sprostredkovať ďalej.

Zároveň je kľúčové zachovať si dostatok priestoru pre vlastnú prácu, aby človek zabránil syndrómu vyhorenia hneď na začiatku akademickej práce. O syndróme vyhorenia, teda špecifickom druhu emocionálneho stresu, frustrácie a únavy, sa hovorí čoraz častejšie. Medzi jeho hlavné príznaky patrí depresia, cynizmus, strata seba dôvery a psychosomatické problémy, v dôsledku ktorých osobný

či pracovný život neposkytuje zdroje radosti a postihnutí napriek predchádzajúcemu pozitívnemu vzťahu k vlastnej práci v nej náhle nedokážu nájsť zmysel. Podnetov k vyhoreniu môže akademické prostredie poskytovať nemálo: vysoká koncentrácia ambiciózných ľudí, ktorí vytvárajú silne konkurenčné prostredie s relatívne úzkymi možnosťami uplatnenia; negatívna spätná väzba na výskumnú prácu v prostredí, ktoré zvykne napredovať vo vedeckom poznaní najmä prostredníctvom kritického myslenia a falzifikácie teórií; strata ideálov o vlastnom poslaní po oboznámení sa s organizačnou či finančnou realitou vysokého školstva; časový stres pri vybalansovaní povinností v akademickom prostredí aj mimo neho; vonkajší i vnútorný tlak na výkon; preťaženie problémami študentstva; rutina pri opakujúcich sa témach výuky; ako aj neschopnosť povedať nie služobne starším kolegom a kolegyniam.

Nie všetky príčiny možného vyhorenia vieme eliminovať, ale môžeme si voči nim budovať odolnosť pestovaním dobrých kolegiálnych vzťahov; vnímaním spätnej väzby nie ako útoku, ale ako šance na napredovanie; určením si reálnych časových míľnikov a cieľov vlastnej práce; stanovením psychologických hraníc vo vzťahu ku kolegom a kolegyniam i študentstvu; schopnosťou povedať nie alebo si vypýtať pomoc. A podľa môjho názoru i kumulovaním zdrojov radosti tak, aby sme nečítali, nepísali, nepozerali či nepočúvali len tie diela, ktoré potrebujeme k práci, ale aj tie, ktoré nás celkom neutilitárne bavia či rozvíjajú.

4. kapitola

„Za našich mladých čias“ alebo ako si nastaviť kontakt so študentstvom

Pre začínajúcich pedagógov a pedagogičky na vysokej škole nie je celkom ľahké nastaviť si vzájomne rešpektujúci vzťah so študentstvom na bakalárskom a magisterskom stupni. Jednak ich od seba neraz delí minimálny vekový rozdiel, jednak nová hierarchia nastolená vyučovacím procesom môže byť ovplyvňovaná osobnými väzbami z predchádzajúceho štúdia, pokiaľ doktorand či doktorandka pôsobili predtým na rovnakej katedre. V prostredí umeleckej školy nebýva neobvyklé, že si aj starší pedagógovia či pedagogičky so študentstvom tykajú. Rozhodnutie o forme komunikácie je na individuálnom rozhodnutí, pokiaľ je na nej vzájomná zhoda, uplatňuje sa rovnaký prístup ku všetkým a familiárne oslovenie neovplyvňuje dodržiavanie kritérií na absolvovanie predmetov.

Za dôležitejšie ako dodržiavanie pravidiel formálnej komunikácie považujem vzájomný rešpekt medzi študentstvom a pedagógmi,

schopnosť komunikovať ľudsky bez toho, aby sme boli nepatrične osobní, zachovávanie férového prístupu ku všetkým aj snahu v čo najväčšej miere používať inkluzívny jazyk tak, aby sa do našej výuky cítili zahrnutí všetci, čo sa jej zúčastňujú. Neznamená to, že sa naša komunikácia so študentstvom musí obmedziť výlučne na témy nachádzajúce sa v osnove predmetu, ale že osobné aspekty budeme do výuky premietiť len do tej miery, do akej sa jej dotýkajú.²

Základom dobrej spolupráce so študentstvom je okrem férovosti aj jasná komunikácia. Na začiatku semestra je preto potrebné stanoviť si pravidlá výuky a vyžadovať ich dodržiavanie nielen od poslucháčov a poslucháčok, ale aj od seba. Za najlepší spôsob výchovy považujem vlastný príklad, preto ak chceme študentstvo nadchnúť pre predmet našej výuky, je užitočné, ak sme preň sami dostatočne zanítení. Nemusí to byť ľahké pri predmetoch iných pedagógov a pedagogičiek, pri ktorých doktorandské študentstvo len asistuje, je však užitočné nájsť si k prednášaným témam vzťah. Taktiež dôkladná príprava na výuku a dochvilnosť sú dobrými predpokladmi pre vyžadovanie plnenia zadaní a dodržiavania termínov zo strany študentstva. Na začiatku pedagogickej práce nie je neobvyklá neistota alebo obavy o to, či pred študentstvom vedomostne obstojíme. Niektorí mladí pedagógovia či pedagogičky sa preto v snahe o získanie autority môžu snažiť maskovať svoju neistotu prílišnou autoritatívnosťou. Školstvo, obzvlášť vysoké školstvo, však nemá

2 Napríklad ak študent či študentka kvôli osobným problémom nemôže načas odovzdať seminárnu prácu, je namieste ponúknuť mu alebo jej alternatívu či pomoc, ak je možná, a zároveň tým neznevýhodníme postavenie ostatných v skupine. Nie je však namieste zapájať do akademickej práce vlastný osobný život.

študentstvu do hlavy „nalievať“ vedomosti, ale podnecovať ho k ich osvojovaniu. Preto by nemalo byť nijako zahanbujúce v prípade, že nevieme odpovedať na študentskú otázku, neblufovať, ale daný problém si do budúceho stretnutia doštudovať a vrátiť sa k nemu. Študentstvo tak berieme spolu so sebou na cestu poznania a zároveň mu ukazujeme, že nevedomosť môže byť predpokladom k nadobudnutiu vedomostí.

Dôležitou súčasťou výuky v študijnom programe Teória divadla, filmu a hudby sú diskusie, jej charakter býva neraz dialogický. Okrem iného to znamená, že sa v rámci diskusií môžeme dostať do názorovej a niekedy aj hodnotovej opozície k študentovi alebo študentke. Pre slobodu akademickej pôdy je kľúčové akceptovať iný názor (samozrejme, len pokiaľ nepodnecuje nenávistné prejavy či osobné útoky) a vnímať ho ako podnet k ďalšiemu skúmaniu a argumentácii. Základom tolerancie nie je súhlasiť s každým, ale obhajovať právo každého na nesúhlas s nami.

Užitočným testom, či sme si správne nastavili metódu výuky a komunikáciu so študentstvom, môže byť okrem osobného kontaktu a sledovania progresu jednotlivcov počas semestra aj dotazník študentskej spokojnosti. Jeho anonymita neraz študentstvu umožňuje voliť priamejšie hodnotenie aj tvrdšie slová na adresu pedagogického zboru či školy ako takej. Pri malých študentských skupinách a individuálnom pedagogickom vedení je neľahké posúdiť reprezentatívnosť dotazníkov a pohľad do zrkadla dotazníkového hodnotenia môže byť aj prekvapujúci. Pre osobnú sebareflexiu a ďalšie

profesijné napredovanie však považujem za užitočné sledovať trendy tohto hodnotenia a v prípade potreby na ne zareagovať zmenami v metódach výuky či komunikácie.³

V neposlednom rade je pre úspešné pedagogické pôsobenie nevyhnutné oboznámiť sa s vnútornými predpismi svojej inštitúcie a dodržiavať ich. Kľúčové v tomto ohľade sú najmä Študijný poriadok VŠMU a jednotlivých jej fakúlt, Etický kódex VŠMU a zásady práce s Akademickým informačným systémom. Požiadavky, ktoré kladieme na študentstvo, nesmú prekročiť formálny rámec interných predpisov, hoci sa ním, samozrejme, nevyčerpávajú. Tvoria však stabilný systém pravidiel, ktorých obojstranné dodržiavanie vytvára jasné pravidlá akademickej prevádzky ako prvý predpoklad férovej spolupráce.

3 Spolu s kolegyňami, s ktorými vyučujeme dejiny svetového filmu, sme sa napríklad v jednom dotazníku študentskej spokojnosti umiestnili medzi najpozitívnejšie i najnegatívnejšie hodnotenými pedagógmi a pedagogičkami. Iste, toto hodnotenie mohlo odrážať aj individuálny vzťah na jednej strane teoretickejšie a na druhej strane praktickejšie orientovaného študentstva v technickejších študijných programoch, ktoré neraz považujú teoretické predmety za nevyhnutný a nie vždy inšpiratívny doplnok remeselného vzdelávania. Vysledovali sme však, že príprava učebných materiálov vo forme skrípt, rozšírenie prednášok tak, aby sme do nich mohli zahrnúť aj vizuálne materiály a diskusiu, ako aj aktivizácia študentstva prostredníctvom skupiny na sociálnej sieti zlepšili komunikáciu medzi „teoretickými“ pedagogičkami a „praktickým“ študentstvom a zmiernili aj dramatické rozdiely v hodnotení samotného predmetu i vyučujúcich.

5. kapitola

Ako študentov a študentky motivovať a nedemotivovať ich

S pomerne veľkou istotou možno predpokladať, že na umenovedný odbor na umeleckej vysokej škole typu VŠMU, ktorá zohľadňuje talentové predpoklady, stavia na individuálnom prístupe a neposkytuje vízie závratného finančného ohodnotenia v akademickej a umeleckej oblasti, nastupujú ľudia s vyššou mierou osobného zánietenia než na masovejšie alebo pragmatickejšie orientované študijné programy. Pedagogickou výhodou preto môže byť vyššia dávka motivácie študentstva v začiatku štúdia. Počiatočné očarenie atmosférou umeleckej vysokej školy však môže opadnúť pod vplyvom zistenia, že porozumenie umeniu si vyžaduje nemej systematickú a tvrdú prácu ako iné oblasti ľudského poznania. Za kľúčový predpoklad úspešného pedagogického procesu preto považujem nachádzanie spôsobov, ako motivovať študentstvo, keď vlastnú motiváciu stráca, a zároveň ho nedemotivovať, pokiaľ motivované je. A popritom nájsť zdroje pre vlastnú motiváciu tak, aby sme ako pedagógovia a pedagogičky neboli demotivovaní, ak sa veci nevyvíjajú podľa našich počiatočných predstáv.

Podľa „špecialistky na spokojný život“ Gretchen Rubinovej, autorky niekoľkých kníh o sile zvyku, šťastí a ľudskej povahe, reagujú ľudia na očakávania v závislosti od svojej psychologickkej tendencie. Očakávania okolia predstavujú vonkajšiu motiváciu (vo vzťahu študenti-pedagógovia ide o očakávania týkajúce sa odovzdávania vedomostí a schopnosti ich osvojenia a preukazovania). Naše vlastné očakávania predstavujú vnútornú motiváciu (na strane študentov ide o očakávania čo najlepšieho študijného výkonu, na strane pedagógov o očakávania čo najlepšieho pedagogického výkonu zahŕňajúceho okrem iného aj úspech vlastných študentov). Aby sme dokázali podchytiť motor vonkajšej aj vnútornej motivácie u seba i študentstva, môže byť pre nás užitočné inšpirovať sa Rubinovej typológiou a prispôbiť svoje pracovné metódy konkrétnym psychologickým tendenciám.

„Tí/tie, čo všetko dodržia“ (upholders) reagujú dobre na vonkajšie aj vnútorné očakávania. Pokiaľ vedia, aké nároky sú na nich kladené, nemajú problém stanoviť si postup práce, samostatne pracovať na projektoch bez sústavnej kontroly a dodržiavať termíny. Hoci to môže na prvý pohľad vyzeráť ako profil ideálneho študenta či študentky, odvrátenou stránkou tejto tendencie býva nízka tolerancia na externe vyvolané zmeny, neochota akceptovať iné prístupy pri realizácii kolektívnych projektov a neschopnosť delegovať úlohy na iných. Tejto skupine preto zvyknú pomáhať od začiatku jasne stanovené pravidlá spolupráce a časový harmonogram, a tiež spätná väzba, ktorú nebudú vnímať ako spochybnenie vlastného nasadenia, ale ako výzvu na prehodnotenie svojich východísk, prípadne pri kolektívnych projektoch na prispôbenie sa skupinovej dynamike.

„Tí/tie, čo všetko spochybňujú“ (questioners) spochybňujú očakávaní okolia i samých seba a reagujú na interné a vnútorné tlaky pozitívne len vtedy, keď sa sami presvedčia o ich opodstatnenosti. Z toho vyplýva nižšia automatická dôvera v authority a potreba v komunikácii s nimi klásť dôraz na racionalitu, argumentáciu a dôkazy. Nereagujú dobre na nezdôvodnené tvrdenia a tiež ťažšie dôverujú v kompetentnosť iných. Na druhej strane vynikajú kritickým myslením a v akademickej práci neraz i kreatívnym a neortodoxným prístupom. Poctivá diskusia, v ktorej si neuplatňujeme nárok na pravdu z pozície authority, ale reagujeme na ich dotazovanie, býva pre túto psychologickú tendenciu produktívnou stratégiou. Pri supervízii skupinových projektov je zase užitočné monitorovať, aby ich spochybňovanie neochromilo, ale skôr naštartovalo iných.

„Tí/tie, čo si plnia povinnosti“ (obligers) vedia vyhovieť vonkajším očakávaniam, majú však problém identifikovať alebo naplňať svoje vlastné očakávaní. Vyhovuje im pevné vedenie, stanovenie čiastkových úloh a deadlinov, nepriečia sa mikromanažmentu. Táto tendencia zvykne produkovať „poslušných“ študentov a študentky, ktorí/é však môžu byť zatienení/é menej pracovitými, zato odvážnejšími kolegami a kolegyňami. Okrem aktívneho vytvárania príležitostí na prejavenie sa im preto pomáha aj vytvárať vonkajší systém kontroly ich interných potrieb, snažiť sa ich primäť tieto potreby artikulovať a naplňať. Tak sa vyhneme tomu, aby v dôsledku frustrácie z prevahy vonkajších nárokov neboli inými zneužívaní na prácu alebo aby sa nevyhranili do opačnej pozície rebelov.

„Tí/tie, čo rebelujú“ (rebels) sabotujú vonkajšie aj vnútorné očakávania. Keďže si cenia najmä slobodu a zanietenie, reagujú neraz emocionálne. Nefungujú dobre v atmosfére vynucovanej poslušnosti alebo striktnej kontroly, vzpierajú sa pravidlám a termínom. Pomôcť naplniť ich potenciál im môže vytvorenie systému výziev, ktoré musia produktívne prekonať. Ak im pri individuálnych projektoch pomôžeme objaviť a nasledovať ich vášeň, najľahšie si udržia motiváciu a budú dosahovať výsledky. V skupinovej práci im zase môže pomôcť spolupráca s tými, ktorým vyhovuje napĺňanie vonkajších očakávaní a vedia ich rebelanstvo uzemniť.

Tieto tendencie samozrejme nie sú žiadnymi psychologickými profilmi, každý z nás má v sebe kúsok z každej, dá sa ale predpokladať, že rozpoznanie tej dominantnej tendencie nám pomôže v dosahovaní vlastných vedecko-pedagogických cieľov i pri prispôbení metód práce so študentstvom. Výuka na umeleckej vysokej škole podnecujúca individuálny prístup ku študentom a študentkám na to vytvára dobré predpoklady.

Bez ohľadu na dominantnú tendenciu toho-ktorého člena študentskej skupiny je však užitočné chápať svoju pedagogickú rolu v zmysle facilitovania, teda sprostredkovania učebného procesu, nie odovzdávania a overovania vedomostí. Našou úlohou je sprístupniť zdroje poznatkov, umožniť študentstvu, aby im porozumelo a podporovať jeho kreativitu. Na to je dôležité nájsť spôsoby aktívneho zapojenia študentov a študentiek, a to bez ohľadu na konkrétnu formu výuky. Nebudú tak len pasívnym diváctvom pedagogického „výkonu“, ale aktívnymi protagonistami procesu výuky. Preto je dobré pochopiť, čo

študentstvo od predmetu potrebuje, prípadne kde má v jeho obsahu citelné medzery, a prispôbiť tomu výuku. Dať študentom a študentkám pocítiť, že sa môžu myliť alebo aj dávať zdanlivo hlúpe otázky či odpovede. Pri snahe o podnietenie diskusie je užitočné klásť otvorené otázky, ktoré nepredpokladajú jedinú správnu odpoveď, ale otvárajú priestor pre uvažovanie a prejavenie vlastného názoru. To neznamená, že na študentstvo vysokej školy nekladíme nároky alebo že sa ho „snažíme vodiť za ručičku“. Práve dôraz na samoštúdium, na ktoré im vytvoríme v rámci výuky podmienky, podnecuje prácu s viacerými zdrojmi, ich samostatné vyhľadávanie a aktívny prístup.⁴

4 V rámci predmetu venovaného súčasným filmovým teóriám pre magisterský stupeň napríklad podnecujem študujúcich k tomu, aby si sami vybrali formu seminárnej práce: analýzu vybraného problému na podklade teoretických textov alebo preklad ľubovoľného teoretického textu v rámci témy z angličtiny do slovenčiny. Hoci býva preklad neraz časovo náročnejší, študenti a študentky si ho zvolia, lebo im umožňuje dozvedieť sa viac o probléme, ktorý ich zaujíma, rozširuje im to okruh vedomostí o témy, ktoré predmet nemusel pokryť, cibrí ich odbornú terminológiu a zároveň ich vedie k samostatnému vyhľadávaniu zdrojov.

6. kapitola

Priama pedagogická činnosť

Pedagogická činnosť sa zvykne deliť na priamu, ktorá sa realizuje osobným stykom so študentstvom vo forme prednášok, seminárov, cvičení a konzultácií, a nepriamu, ktorá zahŕňa prípravu na výuku, vyhodnocovanie testov a písomných prác. Hoci priama pedagogická činnosť je v pomere k tej nepriamej neraz kratšia⁵, po psychickej stránke môže byť náročnejšia a klásť vyššie nároky na osobnostné predpoklady vedecko-pedagogických zamestnancov.

Pre optimálne nastavenie priamej výuky tak, aby bola obohacujúca pre prednášajúcich i študujúcich, je dobré vopred uvažovať o spôsobe rozvrhnutia vyučovacej hodiny. Neraz totiž ako pedagógovia a pedagogičky uvažujeme skôr o tom, aké informácie potrebujeme v rámci prednášky študentstvu odovzdať, menej už o tom, čo je študentstvo schopné z prednášky si zobrať. Keďže schopnosť plného sústredenia je u dospelých približne 30 minút, je vhodné prednášku členiť na výkladové bloky prekladané diskusiami alebo ilustratívnymi ukážkami.

⁵ Povedzme, že na jednu 90-minútovú prednášku by príprava mala trvať 180 minút. V prípade začínajúcich pedagógov a pedagogičiek alebo koncipovania nových teoretických predmetov, ktoré si vyžadujú zvládnutie väčšieho objemu informácií, však ten čas bude nevyhnutne dlhší.

Dosiahneme tak nielen obnovovanie koncentrácie, ale aj aktivizáciu študujúcich prostredníctvom názorných ukážok či interakcie.

Ku kľúčovým akademickým zručnostiam patrí rétorika, ktorá sa, žiaľ, na všetkých stupňoch slovenského školstva pestuje len vo veľmi malej miere. Je však nevyhnutná na zaujatie publika tak, aby bolo do vyučovacieho procesu vtiahnuté. Skúsenosti z dotazníkov študentskej spokojnosti naznačujú, že študentstvo preferuje viacej živý, impulzívnejší prejav, nemá rado monotónny výklad alebo zahltenie informáciami. Hľadanie správnej rovnováhy medzi spontánnosťou a systémom je individuálnou pedagogickou cestou každého doktoranda či doktorandky, určite však platí, že zreteľná artikulácia, udržiavanie očného kontaktu, využívanie kladenia otázok (či už rečníckych alebo iniciujúcich diskusií), adekvátny humor a osobný vklad do prednášanej témy prináša lepšiu aktiváciu študentskej ochoty k vzdelávaniu ako záplava cudzích slov v odbornej terminológii či množstvo dát. Priama výuka má študentstvu vysokej školy predstaviť to, čo je v danej látke podstatné, a nasmerovať ho k doplnkovým materiálom, nie podať vyčerpávajúci výklad látky.

Podľa psychologických prieskumov je pre osvojovanie si nových informácií ideálne využívať viaceré formy vstrebávania poznatkov. Verbálne fixujeme len 8–20 % informácií, vizuálne 25–35 % informácií, kombináciou týchto dvoch kanálov však možno dosiahnuť až 65–85 percentné prijatie nových informácií. Zážitkové formy učenia, kde sa okrem zraku a sluchu využíva aj pohyb a zapájajú sa rôzne zmysly, sú síce vo vysokoškolskom prostredí menej obvyklé, tiež však môžu pri špecifických prípadoch nájsť uplatnenie. Z týchto

poznatkov o efektívnosti osvojovania si informácií vyplýva, že prednášky aj semináre môže skvalitniť vizuálna prezentácia, ktorá zahŕňa základnú osnovu, kľúčové body alebo nové pojmy viažuce sa k látke. Na efektívne osvojovanie si poznatkov je nevyhnutné pripájať teóriu s aplikáciou, či už na konkrétne umelecké diela, spoločenské javy alebo príklady z bežného života.

Zatiaľ čo prednášky majú ťažisko v pedagogickom výklade prednášajúceho, semináre si vyžadujú väčšiu mieru interaktivity a aktívnejšie zapojenie študentstva prostredníctvom vypracúvania čiastkových prác alebo diskusií. Diskusie na seminároch by mali byť pedagógom či pedagogičkou riadené tak, aby neodbočili od sledovanej témy alebo cieľa, ku ktorému má diskusia viesť. Vedenie diskusie sa môže uberať dvoma štandardizovanými spôsobmi.

Prvý predstavuje brainstorming, teda burzu nápadov. Táto forma diskusie vytvára priestor pre neriadené a necenzurované, do veľkej miery spontánne reakcie študentstva, môže podporovať hravosť a fantáziu pri tvorbe kolektívnych kreatívnych stratégií, motivovať k osvojeniu alebo zopakovaniu učiva a napomáha zjednotiť študijnú skupinu. Nevýhodou brainstormingu je, že sa v ňom ľahšie presadia extrovertnejší alebo sebavedomejší na úkor introvertov. Úlohou pedagóga či pedagogičky v tomto procese je nápady nielen zbierať, ale aj systematizovať a hodnotiť tak, aby z nich vzišiel určitý vzorec poznania.⁶

⁶ Túto metódu často používam v rámci výuky dejín filmu, keď sa snažím študentstvo na základe projekcie filmu primäť k postihnútiu základných formálnych charakteristík vybraného diela. Ich spontánne postrehy potom vedú k mnou systematizovanému predstaveniu charakteristík daného štýlu, hnutia, žánru alebo obdobia.

Druhý spôsob vedenia diskusie býva označovaný za snowballing, teda nabalovanie nových poznatkov efektom snehovej gule. Tento formát diskusie, v ktorom si jednotliví členovia študijnej skupiny podávajú štafetu, je vhodný na precvičovanie už osvojeného učiva alebo na individuálne premyslenie témy a následné prediskutovanie vo dvojici alebo štvorici. Táto aktivita je síce menej spontánna a časovo či organizačne náročnejšia, ale každý v nej má šancu prispieť svojimi poznatkami a získať poznatky nové. Úlohou pedagóga či pedagogičky pri snowballingu je monitorovať proces a usmerňovať ho tak, aby skupina či skupiny dospeli k nejakému výsledku, a následne výsledky sumarizovať.⁷

Doktorand či doktorandka, ktorí len začínajú prednášať, väčšinou asistujú pri výuke jestvujúcich predmetov a môžu do ich konceptu zasahovať len v obmedzenej miere prostredníctvom ponúkajú čiasťkových tém.⁸ V ideálnom prípade by sa však postupne doktorand či doktorandka mali prepracovať ku koncepcii vlastného predmetu (či už nového alebo prebraného) a stať sa samostatnými pedagógmi. Koncept tohto predmetu nachádza formálnu podobu v informačnom liste predmetu, ktorý je súčasťou študijného plánu a študentstvo má k nemu prístup prostredníctvom Akademického informačného systému (AIS). Hoci sa tvorba a ukladanie infolistu

7 Túto metódu často používam v rámci seminára filmovej analýzy, kde sa snažím študentstvo podnietiť k hľadaniu zaujímavých problémov pre analýzu vybraného filmového diela a nachádzaniu metód na ich riešenie.

8 V rámci výuky súčasného filmu napríklad s kolegyňami rady využívame príležitosť zapojiť doktorandov a doktorandky, ktorí/é prinášajú aktuálne a ešte nekanonizované témy.

do AIS môže javiť ako otupná administratíva, navrhujem ho chápať ako hľadanie systému pre vyučujúcich i študujúcich.

V prvom rade treba určiť, či má ísť o povinný, povinne voliteľný alebo výberový predmet. O jeho štatúte rozhodujú garanti študijného programu a vedúci katedier, je však dobré už pri koncipovaní predmetu uvažovať o tom, do ktorej skupiny by mal spadať. Povinné predmety zväčša tvoria jadro študijného programu, jeho základ, bez ktorého sa žiadny poslucháč či poslucháčka nemôže zaobiť. Povinne voliteľné predmety tento základ rozširujú o čiastkové témy alebo interdisciplinárne presahy a študentstvo si musí svoj študijný plán s ich pomocou vyskladať tak, aby reflektoval ich individuálnu študijnú trajektóriu. Na doplnenie potrebných kreditov alebo rozšírenie vedomostí o zaujímavé, hoci neesenciálne témy, slúžia výberové predmety.

Informačný list poskytuje základné informácie o predmete, čo v prípade povinne voliteľných či výberových predmetov môže byť rozhodujúce už pri jeho výbere študentom či študentkou. Oboznamuje ich totiž zo základným obsahom predmetu a slúži ako istá zmluva medzi prednášajúcimi a študujúcimi. Informovanosť študentstva umožňuje férový prístup, ale zároveň aj legitimizuje pedagogické nároky na spĺňanie kritérií potrebných na absolvovanie predmetu.

Okrem formálnych náležitostí⁹ obsahuje informačný list predmetu podmienky na jeho absolvovanie, špecifikuje výsledky, ku ktorým

⁹ Ako realizujúce pracovisko, určený alebo odporúčaný semester štúdia, časová a kreditová dotácia a pod.

má predmet viesť, uvádza hlavné okruhy tém (syllabus) a odporúčanú literatúru. Vo všeobecnosti platí, že v prípade prednášok je možné sformulovať o čosi pevnejší syllabus ako pri seminároch.¹⁰

¹⁰ Napr. pri výuke dejín filmu je syllabus rozdelený do 12 tém tak, aby na každý týždeň semestra pripadla jedna. Avšak pri seminári analýzy mám stanovené okruhy tém, ktorým sa v rámci seminára venujem, a ich konkrétnu náplň (napr. výber analyzovaného filmu) prispôbujem aktuálnym potrebám alebo záujmom študentstva.

7. kapitola

Príprava informačných listov nových interdisciplinárnych predmetov

Doktorandom a doktorandkám pilotného ročníka predmetu Akademické kompetentnosti som zadala úlohu spoločne vymyslieť interdisciplinárny predmet, ktorý by prepájal divadelné a filmové štúdiá s teóriou a manažmentom hudby, pričom som ich rozdelila do dvoch skupín (k nim dodatočne pribudla jednočlenná skupina poslucháčky, ktorá nemohla byť v daný deň na výuke prítomná a zadanie dopracovala). Ako inšpiráciu som im poskytla infolist predmetu Akademické kompetentnosti, ktorého bolo toto zadanie súčasťou. Zadaním som sledovala niekoľko cieľov:

1. Vytvoriť priestor na to, aby sa doktorandi a doktorandky nového interdisciplinárneho medzifakultného študijného programu navzájom zoznámili a začali spolupracovať, nakoľko počas predchádzajúceho štúdia na troch katedrách spadajúcich pod tri fakulty na to nemali príležitosť. Videlo sa mi dôležité, aby si hneď od začiatku našej spolupráce vytvárali väzby nielen na mňa, ale aj medzi sebou.

2. Upevňovať poznatky o priamej pedagogickej činnosti a o náležitostiach informačných listov predmetov a pripraviť ich tak na výuku samostatného predmetu. Chcela som, aby získané informácie hneď aplikovali v trénažerskom mode a ľahšie ich tak absorbovali.
3. Otvoriť diskusiu o interdisciplinárnych presahoch troch vied o umení s ohľadom na pedagogické využitie na nižších stupňoch štúdia. Usilovala som sa tým o to, aby začali vnímať spojenie do jedného študijného plánu ako čosi organické a sústredili sa na produktívne spoločné menovatele.
4. Poskytnúť priestor novým pedagogickým inšpiráciám pre interdisciplinárny študijný program, ktoré by potenciálne mohli byť zavedené do výuky a podnietiť študentstvo k tomu, aby uvažovalo o potrebách svojho študijného programu aj o svojej potenciálnej pedagogickej profilácii.

Po rozdelení do dvoch skupín tak, aby sa v nich miešali teoretici a teoretičky divadla, filmu a hudby, som monitorovala diskusiu a v prípade potreby ju komentovala, prípadne odpovedala na otázky. Nakoľko počas hodiny stihli študujúci rozdiskutovať len zameranie nových predmetov, dopracovať ich museli neskôr. To ich jednak primälo k samostatnej komunikácii a vytvorilo medzi nimi väzby, jednak im to umožnilo koncepcnejšie a bez okamžitej časovej tiesne vypracovať informačné listy, ktoré prezentovali na najbližšom stretnutí. Na ňom zároveň museli odpovedať na otázky a prípadné výhrady z mojej strany i zo strany druhej skupiny. To im pomohlo dopracovať informačné listy do podoby, za ktorú získali kredity za zimný semester.

Výsledky boli potešujúce: vznikli koncepty troch predmetov, ktoré by v budúcnosti mohli nájsť uplatnenie v študijných plánoch bakalárskeho alebo magisterského stupňa Teórie divadla, filmu a hudby. Dva z nich boli praktickejšie orientované na oblasť autorskej legislatívy alebo organizácie podujatí, tretí sa profiloval na umenovednom základe. So súhlasom doktorandov a doktorandiek výsledok zadania prikladám v ďalších podkapitolách.¹¹

11 Ide o pracovné verzie informačných listov, ktoré majú isté ľahko odstrániteľné formálne nedostatky.

7a) Ukážka informačného listu predmetu „Umelecká tvorba v litere zákona“

(vypracovali Michal Stahl a Alžbeta Vakulová)

Informačný list predmetu

Vysoká škola: Vysoká škola múzických umení v Bratislave	
Fakulta: Divadelná fakulta; Filmová a televízna fakulta, Hudobná a tanečná fakulta	
Kód predmetu:	Názov predmetu: Umelecká tvorba v litere zákona
Druh, rozsah a metóda vzdelávacích činností: 2 hodiny týždenne, 1,5 prednáška/0,5 seminár, prezenčná metóda	
Počet kreditov: 3 kredity	
Odporúčaný semester/trimester štúdia: 2. semester bc. štúdia	
Stupeň štúdia: 1. stupeň	
Podmieňujúce predmety: Nie sú.	
Podmienky na absolvovanie predmetu: Vypracovanie a prezentácia seminárnej práce (30 % hodnotenia), aktivita na hodinách, zapájanie sa do diskusií po prezentáciách seminárnych prác (30 % hodnotenia), záverečný test (40 % hodnotenia). Študent/ka musí absolvovať 70 % prednášok, v opačnom prípade príde k individuálnej práci študenta na okruhoch a témach, ktoré zadá prednášajúci pedagóg/pedagogička alebo k neabsolvovaniu predmetu, podľa vnútorného poriadku VŠMU.	
Výsledky vzdelávania: Študent/ka sa oboznámi s problematikou autorského zákona a udelením licencie v praktickom využití. Oboznámi sa so základnou terminológiou. Osvojí si práva a povinnosti, ktoré plynú zo zmluvných podmienok.	
Stručná osnova predmetu: Osnova obsahuje tematické okruhy, ktoré budú súčasťou prednášok (niektoré okruhy budú súčasťou viacerých prednášok vzhľadom na ich obšírnosť). Definícia agentúr, zväzkov/zväzov, združení či asociácií, ktoré sa venujú tejto problematike Ako a kde sa študent/ka stretne s autorským zákonom vo svojej umeleckej tvorbe Rozdiely v autorskej a licenčnej zmluve Aké sú moje práva a povinnosti ako tvorcu/tvorkyne	

Proces implementácie autorských a licenčných zákonov, resp. podmienok do vyhotovenia diela, predpríprava zmluvy a dodržanie GDPR

Najčastejšie chyby pri implementácii a samotnej realizácii

Postup pri ošetrovaní autorských a licenčných podmienok v prípade, ak autor/ka nie je zastupovaný/á žiadnou agentúrou, zväzom, združením či asociáciou (priame zmluvy, dohľadanie dedičov a ich práva)

Ako postupovať pri získavaní autorských a licenčných práv v zahraničí

Seminárne práce študentov/študentiek budú pozostávať z praktickej prípravy jednotlivých typov zmlúv s rôznou charakteristikou problematiky. Študenti/ky ich budú prezentovať na každom stretnutí a následne bude prebiehať diskusia o príp. vzniknutých chybách a nedostatkoch.

Odporúčaná literatúra:

Zákon č. 185/2015 Z. z. Autorský zákon

(v znení č. 125/2016 Z. z., 215/2018 Z. z., 306/2018 Z. z., 71/2022 Z. z.)

LITA zastupuje autorov z oblasti literatúry, divadla, audiovizie a výtvarného umenia autorom hudobných diel sa venuje SOZA, Slovenský ochranný zväz autorský pre práva k hudobným dielam

výkonom práv výkonných umelcov sa zaoberá OZIS

Ochranné združenie interpretov Slovenska a SLOVGRAM nezávislá spoločnosť výkonných umelcov a výrobcov zvukových a zvukovo-obrazových záznamov, ktorá zastupuje tiež výrobcov zvukových záznamov, vysielateľov a výrobcov videoklipov

SAPA – Slovenská asociácia producentov v audiovizii

Webové stránky, charakteristiky, vnútorné predpisy a pravidlá všetkých menovaných spolkov

Skriptá predmetu

Jazyk, ktorého znalosť je potrebná na absolvovanie predmetu: slovenský jazyk

Poznámky:

Hodnotenie predmetov

Celkový počet hodnotených študentov: uvádza sa reálny počet hodnotených študentov od zavedenia predmetu po jeho poslednú aktualizáciu

A	B	C	D	E	FX
a	B	C	d	E	f

Uvádza sa percentuálny podiel hodnotených študentov, ktorí získali po zapísaní predmetu hodnotenie A, B, ... FX. Celkový súčet a, b, c, d, e, f je 100. Ak študent v jednom roku získal FX a po ďalšom zapísaní predmetu hodnotenie D, zohľadnia sa obe jeho hodnotenia.

Vyučujúci: Mgr. art. Alžbeta Vakulová, Mgr. art. Michal Stahl

Dátum poslednej zmeny:

Schválil:

7b) Ukážka informačného listu predmetu „Komplexný umenovedný analytický seminár“

(vypracovali Zuzana Andrejco Ferusová, Lenka Fišerová, Alexandra Rychtarčíková, Adam Straka)

Informačný list predmetu

Vysoká škola: VŠMU	
Fakulta: Predmet zastrešuje Inštitút teórie divadla, filmu a hudby	
Kód predmetu: <i>Povinne-voliteľný predmet</i>	Názov predmetu: <i>Komplexný umenovedný analytický seminár 1, 2</i>
Druh, rozsah a metóda vzdelávacích činností: Forma výučby: <i>denná</i> Odporúčaný rozsah výučby (v hodinách): <i>2 hod. týždenne, 12 týždňov za semester</i> Týždenný: <i>Za obdobie štúdia:</i> Metóda štúdia: <i>prezenčná</i>	
Počet kreditov: 4	
Odporúčaný semester/trimester štúdia: 3., 4.	
Stupeň štúdia: <i>bakalársky</i>	
Podmieňujúce predmety: ---	
Podmienky na absolvovanie predmetu: <ul style="list-style-type: none">- <i>prezencia (min. 70 % hodín počas semestra) – 20 %</i>- <i>domáca príprava a prezentácia zadání na hodine, účasť na diskusii – 30 %</i>- <i>seminárna práca na konci semestra – 50 %</i>- <i>Tému seminárnej práce (dielo na analýzu) si vyberá študent/ka koncom semestra sám/sama a do konca semestra ju schvaľuje jeden z pedagógov/pedagogičiek, oslovený/á podľa špecializácie. Študent/ka prácu vypracuje individuálne počas skúškového obdobia a odovzdá ju v stanovený termín. Termín sa stanovuje v horizonte 2 – 3 týždňov pred koncom skúškového obdobia, aby mal/a študent/ka dostatok času na vypracovanie práce, ako aj na následné spracovanie prípadných pripomienok od pedagóga/pedagogičky. V prípade nesplnenia podmienok</i>	

seminárnej práce ju študent/ka po konzultácii s pedagógom/pedagogičkou prepracuje k opravnému termínu. Rozsah práce je minimálne 8 NS, maximálne 12 NS. Koncom skúškového obdobia sa koná študentské kolokvium, na ktorom každý zo študentov odprezentuje pred kolegami svoju prácu (15 min).

Výsledky vzdelávania:

Absolvovaním predmetu si študent/ka vyskúša viaceré metodologické postupy analýzy v rôznom médiu a umeleckom druhu (divadlo, hudba, film), ako aj spôsob ich komparácie. Študent/ka si počas analýz osvojí aj terminologický aparát súvisiaci s jednotlivými umeleckými druhmi a tiež bude schopný/á vnímať dielo v širších kontextoch. Získa tak zručnosti potrebné pre interdisciplinárnu prax. Cieľom predmetu je v študentovi/študentke rozvinúť schopnosť vnímať akékoľvek dielo komplexne, ako aj hĺbkovo v rámci jeho individuálnych zložiek.

Stručná osnova predmetu:

Predmet je koncipovaný na 12 týždňov a je dvojsemestrálny. Počas každého zo semestrov sa budú analyzovať tri diela, z troch rôznych pohľadov (divadlo, hudba, film). Vybrané diela v sebe syntetizujú viaceré umelecké zložky, pričom jedna vždy dominuje, čo vyžaduje hlbší ponor do analýzy v rámci ostatných umeleckých druhov.

Diela na analýzu počas ZS a harmonogram semestra:

1. Úvodná hodina, vhl'ad do problematiky a metodológie.
2. W. Shakespeare – *Macbeth*. Analýza dramatického textu.
3. J. Kurzel – *Macbeth*, 2015. Analýza filmovej adaptácie.
4. Hudobná analýza filmovej adaptácie, analýza hudobných prvkov dramatického textu. Zhrnutie komplexnej analýzy diela *Macbeth* v rámci preberaných umeleckých spracovaní.
5. J.-Ph. Rameau – *Platée* (sfilmovaná opera, 2004, dirigent: Marc Minkowski). Analýza deja, kontextualizácia.
6. J.-Ph. Rameau – *Platée* (sfilmovaná opera, 2004, dirigent: Marc Minkowski). Analýza hudobnej kompozície.
7. J.-Ph. Rameau – *Platée* (sfilmovaná opera, 2004, dirigent: Marc Minkowski). Analýza filmového spracovania.
8. Zhrnutie komplexnej analýzy diela J.-Ph. Rameau – *Platée* (sfilmovaná opera, 2004, dirigent: Marc Minkowski).
9. M. Amsler – *Fanny a Alexander*. Analýza divadelnej inscenácie.
10. M. Amsler – *Fanny a Alexander*. Analýza filmových prvkov live cinema. Možnosť komparácie s filmovou adaptáciou I. Bergman – *Fanny a Alexander*.
11. M. Amsler – *Fanny a Alexander*. Analýza hudobnej zložky divadelnej inscenácie.
12. Záverečná hodina, zhrnutie získaných poznatkov a osvojených metodológií.

Diela na analýzu počas LS a harmonogram semestra:

1. Úvodná hodina, vhl'ad do problematiky a metodológie.
2. Euripidés – Trójanky. Analýza antickej tragédie.
3. M. Kakojanis – Trójanky, 1971. Analýza filmovej adaptácie.
4. Hudobná analýza filmovej adaptácie, analýza hudobných prvkov dramatického textu. Zhrnutie komplexnej analýzy diela Trójanky v rámci preberaných umeleckých spracovaní.
5. J. Schumacher – Fantóm opery, 2004. Analýza sfilmovaného muzikálu.
6. J. Schumacher – Fantóm opery, 2004. Analýza hudobnej kompozície.
7. G. Leroux – Fantóm opery. Analýza románovej predlohy a jej dramatických prvkov.
8. Zhrnutie komplexnej analýzy diela Fantóm opery.
9. D. de Brea – Rivers of Babylon, 2016. Analýza divadelnej inscenácie a jej komparácia s románovou predlohou P. Pišťanka.
10. V. Balco – Rivers of Babylon, 1998. Analýza filmového spracovania.
11. Komparácia hudobnej zložky v inscenácii D. de Breu a vo filme V. Balca.
12. Záverečná hodina, zhrnutie získaných poznatkov a osvojených metodológií.

Odporúčaná literatúra:

- CARLSON, M.: Dejiny divadelných teórií. Bratislava: Divadelný ústav, 2006, 449 s.
- FISCHER-LICHTE, E.: Dejiny drámy. Bratislava: Divadelný ústav, 2003, 521 s.
- HOŘÍNEK, Z.: Dráma, divadlo, divák. Bratislava: Tatran, 1985, 335 s.
- KARVAŠ, P.: Úvod do základných problémov divadla. Bratislava: Tália-Press, 1994, 177 s.
- LEHMANN, H.-Th.: Postdramatické divadlo. Bratislava: Divadelný ústav, 2007, 365 s.
- LUKEŠ, M.: Umění dramatu. Praha: Melantrich, 1987, 225 s.
- PAVIS, P.: Divadelný slovník. Bratislava: Divadelný ústav, 2004, 542 s.
- ZICH, O.: Estetika dramatického umění. Praha: Panorama, 1986, 412 s.
- HONS, M.: Hudba zvaná symfonie. Praha: Togga, 2005, 388 s.
- HONS, M.: Hudební analyza. Praha: Togga, 2010, 310 s.
- MICHALKOVÁ, Ľ.: Kryštalizácia a kulminácia hudobného klasicistického štýlu. Bratislava: VŠMU, 2016, 125 s.
- BORDWELL, D.; THOMPSONOVÁ, K.: Umění filmu, Praha: Akademie muzických umění, 2012, 680 s.
- THOMPSONOVÁ, K.: Neoformalistická analýza: jeden přístup, mnoho metod. In: Iluminace, č. 1, 1998, s. 5 – 36.
- LOTMAN, J.: Sémiotika filmu a problémy filmovej estetiky, Bratislava: SFÚ, 2008.

Jazyk, ktorého znalosť je potrebná na absolvovanie predmetu:

Slovenský a anglický jazyk

Poznámky: ---

Hodnotenie predmetu:	
Celkový počet hodnotených študentov: 0	
N	P
0.0	0.0
Vyučujúci: <i>Mgr. art. Zuzana Andrejco Ferusová, Mgr. Lenka Fišerová, Mgr. art. Alexandra Rychtarčíková, Mgr. Adam Straka</i>	

7c) Ukážka informačného listu predmetu „Festivalová produkcia a organizácia“

(vypracovala Katarína Thalerová)

Informačný list predmetu

Vysoká škola: VŠMU	
Fakulta: <i>Inštitút teórie divadla, filmu a hudby</i>	
Kód predmetu: <i>Povinne voliteľný predmet</i>	Názov predmetu: <i>Festivalová produkcia a organizácia</i>
Druh, rozsah a metóda vzdelávacích činností: Forma výučby: <i>denná</i> Odporúčaný rozsah výučby (v hodinách): <i>prednáška / workshop</i> Týždenný: <i>1</i> Za obdobie štúdia: <i>14</i> Metóda štúdia: <i>prezenčná</i>	
Počet kreditov: 3	
Odporúčaný semester/trimester štúdia: 3.	
Stupeň štúdia: <i>bakalársky</i>	
Podmieňujúce predmety: ---	
Podmienky na absolvovanie predmetu: <i>Min. 70 % účasť na prednáškach a workshopoch</i> <i>Odovzdanie záverečnej práce v rozsahu 5 strán</i> <i>Kredity nebudú udelené študentom/študentkám, ktorí/é neodovzdajú seminárnu prácu a z prezencie na hodinách budú chýbať viac ako 30 %</i>	
Výsledky vzdelávania: <i>Predmet je zameraný na osvojovanie si a cibrenie zručností v oblasti festivalovej produkcie a organizácie. Poznatky sú aplikovateľné všeobecne do sféry festivalovej produkcie bez žánrového vymedzenia. V rámci predmetu sa študenti a študentky bakalárskeho stupňa štúdia profesionalizujú v oblasti manažmentu, grantovej činnosti, práce s ľuďmi, v technicky zameraných otázkach z oblasti produkcie a celkovo práce s plánovaním prípravnej, realizačnej a post fázy. Workshopy a odborné prednášky profesionálov z praxe prispievajú k rozširovaniu poznatkov.</i> <i>Po absolvovaní predmetu poslucháči a poslucháčky nadobudnú metodické a praktické</i>	

znalosti a zručnosti, ktoré uplatnia pri participácii na umeleckých projektoch a festivalových podujatiach. Predmet predpokladá aktívnu participáciu poslucháčov v sérii praktických cvičení nasmerovaných k osvojovaniu a prehľbovaniu zručností podľa osnovy predmetu, s výstupom seminárnej práce dedikovanej vybranej téme.

Stručná osnova predmetu:

1. Festivaly včera – dnes – zajtra: úvod do festivalovej problematiky – vývoj a história festivalov
2. Zmeny v rámci vnímania festivalov publikom za ostatné roky – spotrebiteľské správanie sa
3. Zostav si svoj tím: aké sú funkcie v rámci organizačného tímu
4. On site/backstage: spoznajte svoje podujatie z pohľadu návštevníka/návštevníčky
5. On site/backstage: spoznajte svoje podujatie z pohľadu organizátora/organizátorky
6. Nezabudnite na program!: ako zostavovať dramaturgiu a program podujatia. Praktická rukoväť pre kultúrne podujatie
7. Multižánrový je fenomén: prierezová sonda do podujatí rozmanitého dramaturgického charakteru s hosťami
8. Bez peňazí nie sú koláče: financovanie podujatí je dôležitou zložkou organizácie. Či už ide o sponzorsky dotovanú akciu, alebo o akciu financovanú prostredníctvom grantov. Náhl'ad do tejto problematiky obsiahneme práve v rámci tohto tematického bloku
9. Granty a granty: tematický blok venovaný grantovým schémam – modelové vypracovania grantovej žiadosti
10. PR nadovšetko: public relations tak, aby sme ich vedeli využívať aj v praxi
11. Marketingová komunikácia: mýty a triky
12. Spoznaj svoje publikum: audience building krok za krokom
13. Budget je všetko: ako pracovať s tabuľkami, prečo je dôležité si ustriehnuť rozpočet
14. A váš festival?: zadanie na vypracovanie modelového podujatia (seminárnej práce). Otázky, odpovede, konzultácia pred začiatkom vypracovania zadania

Odporúčaná literatúra:

1. Festivalová produkcia v skratke: <http://festivalandeventproduction.com/event-guides/production-guide/>
2. Alan Krueger: Rockonomics: what the music industry can teach us about economics
3. Demi, Hanus, Lišková: Re:publikum: možnosti spolupráce s publikom v 21. storočí
4. www.fpu.sk
5. www.grantexpert.sk

Jazyk, ktorého znalosť je potrebná na absolvovanie predmetu:

slovenský / anglický (predmet vhodný aj pre študentov programu Erasmus +)

Poznámky: ---	
Hodnotenie predmetu:	
Celkový počet hodnotených študentov: 0	
N	P
0.0	0.0
Vyučujúci: <i>Mgr. art. Katarína Thalerová</i>	

8. kapitola

Nepriama pedagogická činnosť

Nepriama pedagogická činnosť, teda tá, ktorá sa realizuje bez ži-
vého kontaktu so študentstvom, zahŕňa prípravu na prednášky
a semináre, hodnotenie písomných prác a vyhodnocovanie testov.
Nie je ľahké stanoviť čas, ktorý má zabráť príprava na výuku, ale
v zásade by malo platiť, že pomer času prípravy k času priamej
výuky by mal byť minimálne 2:1. Na tento pomer má však samo-
zrejme vplyv skúsenosť s učením, skutočnosť, či ide o už zavede-
ný predmet s učebnými textami alebo o predmet nový, či sa jedná
o prednášku, ktorá je na prípravu najnáročnejšia, alebo seminár či
cvičenie, ktoré dávajú priestor pre spontánnejšiu interakciu a disku-
siu. V záujme vlastného časového manažmentu je dobré zefektívniť
si prípravu na výuku napríklad zapojením vlastného výskumu,
zakomponovaním čiastkového aspektu z iného predmetu, ktorý
vyučujeme, doplnkovými vizuálnymi či audiovizuálnymi materiálmi
a hľadaním spôsobov aktivizácie študentstva. Hoci je ideálne prí-
pravu na výuku smerovať k príprave budúceho učebného skripta,
ktoré bude využiteľné pre študentov a študentky, príprava na priamu
výuku by nemala byť natoľko fixná, aby bránila flexibilne reagovať
na potreby alebo záujmy študentstva od jednej hodiny k druhej.

8a) Princípy a formy hodnotenia študentstva

Obojstranne nepopulárna časť pedagogickej práce, ktorá nemá veľa spoločného so samotným poznávaním, ale skôr s preverovaním znalostí, je skúšanie. Pri voľbe formy hodnotenia je potrebné prepojiť ju s cieľmi predmetu. Pri predmetoch postavených na zvládnutí istej sumy vedomostí je nevyhnutná forma ústnej skúšky alebo testu, pri predmetoch postavených na kritickej analýze a interpretácii či diskusii naproti tomu môže byť vhodnejšia písomná práca. Bez ohľadu na typ predmetu a skúšky je však dôležité, aby sme sa v pedagogickom procese sústredili nielen na overovanie vedomostí o určitých faktoch, ale aby sme dbali na ich kritické čítanie a chápanie súvislostí.

Všetci vyučujúci/e i študujúci/e sú viazaní študijným poriadkom definujúcim základné pravidlá výuky a hodnotenia (napr. požiadavku minimálnej prezencie potrebnej na získanie kreditov), konkrétna forma skúšky je však do veľkej miery na rozhodnutí vyučujúcich a skúšajúcich, ktorí/é ju samozrejme musia vopred nadefinovať v informačnom liste predmetu a taktiež na začiatku semestra o nej informovať študentstvo. Okrem hodnotenia na konci semestra je možné využívať aj systém priebežného hodnotenia, v tomto prípade je však tiež nevyhnutné stanoviť vopred jeho formu a váhu na hodnotení záverečnom. Najčastejšie využívanými formami priebežného hodnotenia sú:

- a) **Test** | Jeho výhodou je priebežné overovanie vedomostí študentstva, ale môže počas semestra klásť zvýšené časové

nároky na prípravu, preto je vhodnejšie, aby sa zamerlal len na čiastkové učivo, ktoré môže študentstvo absorbovať počas samotnej výuky.¹²

b) Aktivita | Pri seminároch je možné hodnotiť aj aktivitu v diskusiách. Hoci každý pedagóg či pedagogička ocenia zaangažovaných študentov a študentky a pri záverečnom hodnotení im môže robiť problém neprihliadať na aktivitu počas semestra, tento aspekt sa dá ťažko objektívne vyhodnotiť. Preto je vhodnejšie prihliadať k nemu ako k doplnkovému kritériu, prípadne si preň vytvoriť kvantifikovateľný systém.

c) Písomná práca | Môže ísť o efektívnu, ale aj trochu pasívnu formu priebežnej práce. Ak študentstvu zadáme vypracovať referát, teda spracovať určitú tému alebo text, podnietime ho k samostatnému osvojovaniu si vedomostí, ale neaktivizujeme tak tých členov študijnej skupiny, ktorí nedostali rovnakú úlohu. Vhodnejšie je preto iniciovať prezentáciu písomnej práce počas samotnej hodiny a vytvoriť priestor na späť väzbu nielen zo strany pedagóga či pedagogičky, ale aj kolegov a kolegýň.

Najčastejšie využívanými formami záverečného hodnotenia sú:

a) Ústna skúška | Výhodou ústnej skúšky je možnosť preveriť vedomosti aj spôsob ich vlastného uplatnenia. Študenti a študentky pri ústnej odpovedi majú možnosť preukázať samostatné myslenie. Plusom ústnej skúšky je tiež priestor na diskusiu. Medzi jej nevýhody patrí, že sa ťažšie stanovujú

¹² S kolegyňami sme napr. v rámci výuky dejín filmu zaviedli priebežný test zameraný na elementárne vedomosti o filmoch premietaných počas semestra, aby sme študentstvo motivovali k ich priebežnému sledovaniu a vyhli sa tak tomu, že v rámci skúškového obdobia bude nútené napozerať si v krátkom čase veľký počet filmov.

objektívne kritériá hodnotenia, pretože úroveň študentského výkonu je neraz ovplyvnená nielen samotnými vedomosťami, ale aj výrečnosťou študenta či študentky a jeho/jej rezistenciou voči tréme. K nevýhodám patrí tiež časová náročnosť, obzvlášť pri veľkých študijných skupinách.

- b) Test s možnosťami odpovede** | Výhodou testu s vopred limitovaným množstvom odpovedí je, že má jednoznačne stanovené pravidlá, vysokú mieru objektívnosti hodnotenia a veľkú časovú efektívnosť, obzvlášť pri využívaní čoraz rozšírenejších možností elektronického testovania. Jeho nevýhodou však je, že ide o pasívnu formu preverovania vedomostí, ktorá je postavená len na naučených faktoch a študentstvo z nej ťažko získava spätnú pedagogickú väzbu.
- c) Test s otvorenými odpoveďami** | Výhodou testu, v ktorom študentstvo odpovedá vlastnými slovami na konkrétne otázky, je vytvorenie priestoru pre prejavenie vlastného názoru a in-
vencie, nielen mechanické preverovanie vedomostí. Nevýhody môžu byť podobné ako pri ústnej skúške, ale okrem trémy a úrovne verbálneho vyjadrovania sa k nim pridáva aj nemožnosť naviesť doplnkovými otázkami študenta či študentku k správnej odpovedi.
- d) Doma písaná práca** | Jej najväčšou výhodou je poskytnutie priestoru študentstvu na prejavenie samostatného myslenia, argumentácie a literárnej invencie. Najviac sa blíži samostatnému vedeckému bádaniu. Nevýhodou však môže byť problém objektívnych kritérií hodnotenia (preto je vhodné pristupovať k hodnoteniu písomných prác podobne štruktúrovane ako k ročníkovým prácam, ktorým sa venuje nasledujúca kapitola).

A strašiakom je tiež hrozba plagiátorstva, v súčasnosti ešte zintenzívnená nekontrolovateľne sa rozvíjajúcimi možnosťami využívania umelej inteligencie. Voči plagiátorstvu ako jednému z najhorších akademických zločinov by mala akademická komunita uplatňovať nulovú toleranciu. S využívaním nástrojov umelej inteligencie je to však o čosi komplikovanejšie, nakoľko sa jej v akademickej práci nemôžeme celkom vyhnúť.¹³ Každopádne si však písomná práca od skúšajúcich vyžaduje nielen zvýšené nároky na spätnú väzbu študentstvu, ale aj zvýšenú opatrnosť a preverovanie originality textu.

e) V škole písaná práca | Jej výhody sú rovnaké ako pri doma písanej práci s tým, že v rámci prípravy samotného textu vieme kontrolou prostredia a času vytvoriť pre všetkých členov študijnej skupiny rovnaké podmienky a eliminovať riziko plagiátorstva. Nevýhodou je však časový stres, ktorý táto forma skúšania vytvára a ktorý môže ovplyvňovať študentský výkon.

f) Písomná práca s otvorenými knihami | Umožniť študentstvu pracovať s vopred stanovenou literatúrou (či už školskou alebo prinesenou) počas písania práce má tie výhody, že eliminuje negatíva a riziká doma písanej práce a ponecháva si jej výhody.

¹³ Každý/á z nás bežne pracuje s internetovými vyhľadávačmi, knižničnými databázami, využívame textové editory, šablóny elektronických súborov a pod. Nie je preto vždy jednoduché určiť, kde presne leží hranica medzi našou kreativitou a umelou inteligenciou. Ak však chápeme možnosti umelej inteligencie ako jednu z foriem rozšírenej mysle (extended mind), môžeme študentstvo viesť k jej efektívnemu využívaniu v službách kreativity, nie nahrádzania kreativity (napr. na rešerš a spracovanie dát, preklady do cudzieho jazyka a pod.). Keďže OpenAI aj komerčne poskytované modely pre bežných užívateľov sú v čase vzniku tohto textu relatívnou novinkou, nechcem sa o spôsoboch práce s umelou inteligenciou v akademickom prostredí rozpisovať. Ďalší vývoj ukáže, či sa končí éra antropocénu. Nateraz však osobne patrí skôr k technooptimistom, verím, že autorská invencia, najmä pokiaľ ide o oblasti ako vedy o umení, nie je zatiaľ nahraditeľná umelou inteligenciou a jej nevhodné využívanie pri písaní môže byť aj relatívne ľahko detekovateľné.

Zostáva však nevýhoda časového stresu a problematická tiež môže byť organizácia takejto formy skúšky (napr. adekvátny počet exemplárov literatúry tak, aby mal každý člen študijnej skupiny k dispozícii jeden exemplár).

g) Písomná práca s vopred známymi otázkami alebo okruhom tém | Táto forma skúšky sa najviac blíži ročníkovej alebo záverečnej práci s tým rozdielom, že tému si nevyberajú študent či študentka samostatne. Jej výhodou je teda možnosť prejaviť vlastnú invenciu i literárny štýl. Nevýhody sú obdobné ako pri iných doma či v škole písaných prácach.

Je zrejmé, že každá forma hodnotenia má svoje výhody i úskalia. Je preto užitočné kombinovať dve a viaceré formy hodnotenia, napr. konfrontáciu študenta či študentky s tvrdeniami v písomnej práci prostredníctvom modifikovanej ústnej skúšky, stanovenie kritérií hodnotenia ústnej skúšky alebo písomných prác podobne, ako to býva v posudkoch na ročníkové a záverečné práce, ktoré zohľadnia preukázané vedomosti, schopnosť analýzy, úroveň metodologického spracovania, jasnosť a prehľadnosť práce, štylistické spracovanie, spôsob prezentácie vedomostí na ústnej skúške a pod.

Bez ohľadu na zvolený spôsob hodnotenia je nevyhnutné dbať na to, že udelenie hodnotenia je len formálnym cieľom skúšky, jej zmyslom je aj poskytnutie spätnej väzby študentovi či študentke. Preto je dôležité vyžadovať odovzdanie doma písaných prác s predstihom, aby študentstvo mohlo reagovať na pripomienky pedagóga či pedagogičky a na ich základe prácu prípadne prepracovať alebo aby mal pedagóg či pedagogička príležitosť vrátiť sa k písomným prácam na hodine.

Výhodou prediskutovania písomných prác v študijnej skupine je, že sa tak vytvára priestor na spätnú väzbu medzi študentmi a študentkami navzájom, čo môže priniesť nielen iný ako pedagogický uhol pohľadu, ale aj posilňovať vzťahy vo vnútri študijnej skupiny.

9. kapitola

Školenie a konzultovanie študentských prác

Dôležitou súčasťou nepriamej pedagogickej činnosti na VŠMU je školenie ročníkových prác. Podobne ako študenti a študentky umeleckých študijných programov završia každý akademický rok ročníkovým umeleckým výkonom, aj študentstvo teoretického umenovedného programu každý rok píše, odovzdáva a obhajuje teoretickú štúdiu. Jej zameranie a rozsah závisia od individuálnych kritérií daného študijného plánu realizovaného jednou z troch katedier a jej náročnosť sa líši od príslušného ročníka štúdia. Doktorandi a doktorandky sa môžu podieľať na pedagogickom vedení a hodnotení týchto prác v rozsahu, aký im umožňuje akademická hierarchia a zaužívaná prax tej ktorej katedry. Bez ohľadu na profesijnú špecializáciu, stupeň štúdia a zaužívanú prax konkrétnej katedry je užitočné osvojiť si pri vedení študentských prác niekoľko princípov.

9a) Zásobáreň zatiaľ nerealizovaných projektov: Ako sformulovať zadanie študentskej teoretickej práce

Bez ohľadu na to, či študentská práca vychádza zo zadania navrhnutého pedagógom či pedagogičkou alebo z nápadu študenta či študentky, za formuláciu témy je zodpovedný pedagóg či pedagogička, ktorý/á prácu vedie.¹⁴ Svojou pedagogickou supervíziou nielen dohliada na proces jej písania, ale aj garantuje relevantnosť a zmysluplnosť riešenej témy pre danú disciplínu.

Čitateľmi ročníkovej práce sú primárne pedagógovia a pedagogičky danej katedry, ale v ideálnom prípade by mala byť adresovaná aj odbornej verejnosti a potenciálne publikovaná na adekvátnej odbornej platforme. Základnými kritériami vedecko-výskumnej práce, aj pokiaľ ide o prácu študentskú, je jasne definovaný predmet výskumu, vhodne zvolená a aplikovaná metodológia, originalita v zmysle pôvodnosti myšlienok a zistení, falzifikovateľnosť (teda stávanie na argumentoch a dôkazoch, ktoré môžu byť inými členmi vedeckej komunity vyvrátené, nie na dojmach či pocitoch) a v neposlednom rade užitočnosť pre iných (v zmysle perspektív ďalšieho rozvíjania, aplikácie alebo využiteľnosti pre budúci výskum).

¹⁴ Na mojej domovskej Katedre filmových štúdií je prax, že každý pedagóg či pedagogička vrátane doktorandov a doktorandiek ponúkne študentstvu v danom akademickom roku 3 zadania (z toho jedno zamerané na slovenskú kinematografiu, jedno na svetovú kinematografiu a jedno na filmovú teóriu). Študujúci si môžu buď vybrať z ponúkaných tém, alebo s vlastnou témou osloviť vybraného školiteľa či školiteľku.

Študent či študentka si tému práce vyberá s rôznymi motiváciami. V záujme jej úspešného riešenia je vhodné podporiť ich vo výbere takej témy, pre ktorú majú osobné zaniehanie, ku ktorej vedia získať dostatok prameňov a ktorú sú schopní metodologicky a prakticky spracovať.

Ak uvažujeme o výbere témy zo strany pedagógov a pedagogičiek, môže byť tiež užitočné uvažovať o motiváciách pre ponuku tej-ktorej témy. Pre tých, čo so školením prác len začínajú, by som navrhovala klásť dôraz na jedno z nasledovných kritérií:

a) Téma sa dotýka nášho vlastného výskumu, ale nie je priamo jeho predmetom

Tu by mala platiť zásada, že využívame poznatky zo svojho vlastného výskumu pre študenta či študentku na to, aby sme ho či ju zorientovali v literatúre a výskumnom materiáli. Keďže sme v téme doma, vieme priamo zadať koncept práce, ale pre študenta či študentku i pre disciplínu samotnú je užitočnejšie, ak tému modulujeme tak, aby sa dotýkala iba čiastkového aspektu oblasti, v ktorej sme expertmi, aby rozvíjala už jestvujúce poznanie. Výhodou takto zvolenej témy je, že vieme študenta či študentku pevne viesť a dohliadnuť na vedeckú korektnosť. Preto je vhodnou cestou pre zadávanie tém nižším ročníkom, ktoré si len osvojujú metódy výskumnej práce. Nevýhodou zase môže byť, že pokiaľ sme v téme expertmi s rozsiahlou znalosťou problematiky, budeme podvedome na študenta či študentku klásť nároky, ktoré nemusí vždy vedieť naplniť a ktoré tiež nemusia zodpovedať danému stupňu štúdia.

b) Téma je málo preskúmaná a chceme sa o nej dozvedieť viac

Tu by mala platiť zásada, že ako školiteľ či školiteľka máme základnú orientáciu v téme a schopnosť metodologicky ju viesť, vieme, akú literatúru študentovi či študentke odporučiť, aby tému vedel/a spracovať a prípadne ho alebo ju vieme spojiť s externým konzultantom či konzultantkou. Výhodou takto zvolenej témy pre pedagóga či pedagogičku je, že zapĺňa biele výskumné miesta a predstavuje zaujímavú pedagogickú výzvu. Nevýhodou je zase to, že v tomto prípade nevieme byť študentovi či študentke takou silnou oporou ako pri témach, v ktorých sme doma. Preto je lepšie voliť túto cestu až vo vyšších ročníkoch, kedy študentstvo pracuje samostatnejšie.

c) Téma je súčasťou nášho vlastného výskumu

Tu by mala platiť zásada, že pokiaľ v rámci väčšieho výskumu, ktorému sa či už individuálne alebo kolektívne venujeme, potrebujeme pokryť čiastkovú tému, ktorú z rôznych dôvodov nemôžeme spracovať, môžeme ju zadať študujúcim a dohliadať na realizáciu podľa vopred dohodnutých pravidiel. Tento postup býva vcelku bežný pri kolektívnych výskumných projektoch, do ktorých je zapojené študentstvo na doktorandskom stupni, možno ho ale uplatniť aj na nižších stupňoch štúdia. Výhodou takto zvolenej témy je, že práca na nej je obojstranne motivujúca. Pre školiteľa či školiteľku preto, lebo im umožňuje efektívne prepojiť výuku s výskumom, pre študenta či študentku zase môže byť stimulujúce naučiť sa, ako funguje výskumná prax. Tento model tiež podporuje partnerský vzťah medzi školiteľmi/školiteľkami a študentstvom. Je však dobré,

aby sme si boli vedomí aj potenciálnych rizík parazitovania na výstupoch práce študenta či študentky, prípadne ohrozenia vlastného výskumu, pokiaľ študent či študentka svojou prácou nenaplní očakávané ciele.

Pri formulovaní zadania práce zodpovedá školiteľ či školiteľka za adekvátny názov a podnázov práce. Taktiež za anotáciu, ktorá má predstaviť základné východiská a spôsob uchopenia témy, špecifikovať, či ide o prácu teoretickú, analyticko-interpretačnú alebo historickú. Vo všeobecnosti platí, že čo najužšie sformulovaná téma dáva lepšie vyhliadky na prezentovanie originálneho uhla pohľadu. Školiteľ či školiteľka by mali študentovi či študentke pomôcť rozhodnúť sa buď pre výber novej témy, alebo pre pokus o nový pohľad na už spracovanú tému. Súčasťou zadania je aj cieľ práce, ktorý by mal aspoň implicitne obsahovať ústrednú tézu, teda predbežnú hypotézu ako odpoveď na hlavnú výskumnú otázku. Kompletné zadanie obsahuje aj literatúru odporúčanú k téme, výskumný materiál (teda zoznam divadelných, filmových či hudobných diel) a kľúčové slová.

9b) Medzi sparring partnermi a trénermi: Ako viesť konzultácie

Podobne ako pri vedení prednášok, seminárov a cvičení môže byť pre začínajúceho pedagóga či pedagogičku obtiažne nájsť správnu rovnováhu medzi kolegiálnosťou a supervíziou pri vedení študentských prác. Na jednej strane chceme študentstvo podporovať na ceste za poznáním a kreativitou, na druhej strane musíme dohliadať na časový a metodologický rámec ich práce. Školiteľskou úlohou je stanoviť študentovi či študentke plán práce a ďalej sa mu/jej snažiť len sekundovať pri jeho realizácii, sledovať, ako v procese písania získava väčšiu expertízu a v prípade potreby zasiahnuť, pokiaľ sa vydá zlým smerom. V procese priebežných konzultácií treba pomôcť sformulovať okruh otázok, spolu so študentom či študentkou modulovať osnovu, snažiť sa nájsť medzery v logickej postupnosti či argumentácii, upriamovať pozornosť na inšpiratívne smery uvažovania a podporiť tak ich rozvíjanie, dohliadať na vedeckú korektnosť a dodržiavanie formálnych náležitostí práce.

Študentské práce by v úvode mali objasniť výskumný zámer, predstaviť súčasný stav problematiky a prípadné predchádzajúce výskumy, objasniť, v čom je v práci zvolený prístup nový, zdôvodniť voľbu vybranej metodológie a sformulovať ústrednú tézu. Jadro práce potom postupne predkladá dôkazy a argumenty pre podoprenie ústrednej tézy spolu s vysvetlením toho, ako sa k nim dospelo. Najmä v nižších ročníkoch je dobré nabádať študentstvo, aby zvažilo

pomer analýzy, interpretácie a deskripcie pri zvolenej téme a aby uvažovalo o vhodnom členení práce na kapitoly, podkapitoly, oddiely a pod. tak, aby text umožňoval čitateľstvu sledovať myšlienky autora či autorky. Záver by napokon mal preskúmať ústrednú tézu vo svetle nových zistení z jadra práce, načrtnúť možnosti aplikácie alebo pokračovania výskumu.

Počet a forma konzultácií medzi školiteľom či školiteľkou a študentom či študentkou sa síce môže odvíjať od individuálneho autorského alebo časového nastavenia, keďže niekto môže potrebovať svoje myšlienky prediskutovať v procese práce a iní preferujú počuť názor až na to, čo majú textovo fixované. Hoci je dobré toto individuálne nastavenie rešpektovať, zachovanie zvyklosťami katedry stanovenej frekvencie a formy konzultácií vedie študentstvo k sústavnej práci na texte a tým prispieva k lepším výsledkom. V procese písania ročníkových prác je pre študentov a študentky kľúčové získať od školiteľa či školiteľky spätnú väzbu, ktorá ich posunie vpred – teda k dopísaniu, odovzdaniu a úspešnému obhájeniu práce.

Vzťah školiteľa či školiteľky k samotnému študentskému textu nie je presne definovaný a preto je aj záležitosťou nastavenia spolupráce konkrétnej dvojice: Treba si zvážiť, či majú školiteľské pripomienky a zásahy skôr charakter vnútornej oponentúry, ktorá sa zameriava na preverovanie argumentov, alebo charakter redakcie, ktorá dáva konkrétne návrhy k tomu, ako text vylepšiť nielen koncepčne, ale aj štylisticky či gramaticky.

Pokiaľ študent či študentka nedodržiava vopred stanovenú dohodu o forme a frekvencii konzultácií či neodovzdáva priebežnú prácu v zodpovedajúcej kvalite, zhoršuje tak nielen predpoklady úspešnej obhajoby práce, ale vystavuje sa aj riziku, že nezíska kredity. Niekedy nie je ľahké pedagogicky zhodnotiť proces konzultácií, je preto dobré pri voľbe konkrétneho hodnotenia zvažovať nielen samotnú kvalitu odovzdaného textu, ale aj jeho priebežný progres.

9c) Dobrí, zlí a škaredí: Ako dávať študentom a študentkám konštruktívnu spätnú väzbu

Aby hodnotenie prác bolo čo najobjektívnejšie, malo by sa riadiť vopred stanovenými kritériami, porovnaním pôvodne stanovených plánov študenta či študentky vo vzťahu k tomu, čo sa im podarilo dosiahnuť, a tým reflektovať aj proces vzniku práce, tiež by malo prihliadať na prípadné nekonzistentnosti, chyby alebo opomenutia.

K hlavným kritériám hodnotenia teoretických prác patria:

- a) **Aktuálnosť a relevantnosť témy** | Aktuálnou témou výskumu môže byť taká, ktorá rezonuje v medzinárodnej výskumnej komunite, ale aj taká, ktorá zapĺňa biele miesto vo vývoji domácej umenovedy. Relevantná taká, ktorá otvára nové problémy, ale aj prináša nové riešenia už preskúmaných problémov či nové uplatnenie týchto riešení. O aktuálnosti témy nerozhoduje len to, či sa týka najnovších umeleckých alebo umenovedných trendov, ale aj to, nakoľko reflektuje vnútorné potreby danej vedeckej (prípadne umeleckej) komunity.
- b) **Ciele práce** | Vhodne stanovené ciele práce umožňujú študentstvu prinášať originálne poznatky a postrehy. Hodnotenie práce by malo prihliadať na to, nakoľko sa študentovi či študentke podarilo sformulovať vzhľadom na tému adekvátne ciele, a tiež na to, nakoľko úspešne sa im podarilo tieto ciele naplniť.
- c) **Adekvátnosť zvolených metód riešenia** | Pre naplnenie stanovených cieľov si študentstvo môže vybrať z rôznych

metodologických nástrojov a hodnotenie práce by malo zohľadniť adekvátnosť ich voľby aj použitia, teda spôsobu aplikácie vo vzťahu k výskumnému materiálu.

- d) Úroveň teoretického spracovania** | O úrovni teoretického spracovania témy popri metodologických aspektoch rozhoduje aj prehľadnosť členenia, logická nadväznosť, schopnosť argumentácie, vhodne zvolené príklady a štylistická stránka textu.
- e) Ďalší prínos pre rozvoj umenia a vedy** | Kvalitu teoretickej práce neurčuje len to, nakoľko úspešne odpovedá na otázky, ktoré si jej autor či autorka kladú, ale neraz aj to, aké nové oblasti skúmania otvára. Prínos práce môže spočívať v jej priamej aplikácii na konkrétnu oblasť, ale aj v perspektívnom pokračovaní výskumu.

Hodnotenie práce je dobré chápať ako súčasť intelektuálnej výmeny postavenej na potvrdzovaní či falzifikácii tvrdení, nie na spochybňovaní osoby autora či autorky, ale riešení, ktoré zvolili. Je tiež vhodné vyjadriť nielen to, čo považujeme v práci za zlé, ale aj navrhnúť, ako by sa dali nedostatky vylepšiť. V rámci obhajoby prác môžu vhodne zvolené otázky študentovi či študentke pomôcť dovysvetliť alebo lepšie vyjadriť kľúčové myšlienky ich práce.

10.kapitola

Publikovanie výstupov výskumu

Kľúčovou časťou akademickej práce je nielen výskum realizovať, ale priebežne aj publikovať jeho výstupy. Pre napredovanie disciplíny aj šírenie poznatkov o jej predmete je nevyhnutná cirkulácia nových výskumných trendov a zistení a konfrontácia s kolegami a kolegyňami z iných inštitúcií doma i v zahraničí.

| 10a) Prečo publikovať?

Vonkajšou motiváciou pre publikovanie pre členov akademickej komunity je napredovanie v akademickej hierarchii pri zvyšovaní si vedecko-pedagogickej kvalifikácie, napĺňanie kvalitatívnych požiadaviek na hodnotenie kvality v rámci akreditačných procesov a získavanie finančných prostriedkov zo štátnej dotácie na základe výstupov v Centrálnom registri publikačnej činnosti (CREPČ). Každý doktorand či doktorandka spolu so školiteľom či školiteľkou dizertačnej práce pripraví na daný akademický rok individuálny študijný plán, ktorý zdefiniuje minimálny počet a kvalitu publikačných výstupov. V záujme plnenia študijného plánu aj pre vlastné vedecké napredovanie je nevyhnutné tento plán zmysluplne sledovať.

Preto je dobré ujasniť si aj vnútorné zdroje motivácie pre publikačnú činnosť. K nim môže patriť priebežný zber spätnej väzby na čiastkové výstupy výskumu. Udržiavanie sa v bádateľskej forme prostredníctvom krátkodobějších publikačných cieľov v podobe článkov či štúdií nám tiež umožňuje postupne zbierať materiál na monografickú publikáciu alebo pre pedagogickú prácu.

Začínajúci akademici a akademičky môžu mať problém vyhľadávať publikačné možnosti a obávajú sa, že ponúkať svoje texty redakciám časopisov či vydavateľstvám je nepatričné. Skutočnosť je však taká, že hoci prestížne publikačné platformy majú neraz väčšiu zásobu textov, ktoré čakajú na publikovanie, zároveň hľadajú nových perspektívnych autorov a autorky. Je preto užitočné zbaviť sa ostychu

a postaviť sa k vedeckému publikovaniu pragmaticky a proaktívne. Vo vedeckej komunite sme si totiž všetci rovní, ale niektoré publikácie môžu byť rovnejšie.

| 10b) Kde publikovať?

Pre začiatok je dobré zvážiť, kde chceme publikovať. Požiadavky akademickej prevádzky nás tlačia k publikovaniu na prestížnych vedeckých platformách, požiadavky popularizácie a potreba spoločenskej relevantnosti disciplíny nás zase smerujú k širšie dostupným odborným publikačným kanálom. V rámci kvantifikovateľných vedeckých ukazovateľov sú vo všeobecnosti viacej cenené zahraničné publikácie, publikovanie v domácich periodikách nám však môže zabezpečiť lepšiu spätnú väzbu alebo ohlas. Hoci o dizertačnej práci je dobré uvažovať ako o prvej verzii debutovej monografie, je vhodné priebežne publikovať čiastkový výskum, ktorý sa jej dotýka.

V akademickej hierarchii publikácií sú najviac cenené vedecké žurnály. Publikujú ťažiskovo vedecké štúdie, ktoré prinášajú nový originálny výskum.¹⁵ Tieto štúdie prechádzajú recenzným konaním, teda procesom anonymnej vedeckej oponentúry od dvoch expertov alebo expertiek (systém double blind peer-review). Z hľadiska kvantifikácie kritérií majú najvyššiu hodnotu publikácie v karentovaných časopisoch, teda časopisoch registrovaných v niektorej z databáz Current Contents Connect, ktoré sú dostupné v rámci portálu Web of Knowledge. Zohľadňovaným kvantitatívnym parametrom býva aj impakt faktor časopisu vyjadrujúci pomer počtu citácií zaznamenaných za predchádzajúce dva roky k celkovému pomeru všetkých článkov. Vo vedeckej komunite sa však čoraz viacej diskutuje o tom,

¹⁵ Štandardný formát vedeckej štúdie je jeden autorský hárok, teda 20 normostrán, tento je však len veľmi orientačný a nie je kritériom na klasifikáciu publikačného výstupu do danej kategórie.

že vedecké a citačné databázy slúžia najmä obchodným záujmom vydavateľstiev, nie samotným autorom. Preto sa postupne presadzuje politika otvoreného prístupu (open access policy), ktorá umožňuje obeh vedeckých poznatkov bez potreby licencovania databáz či bez vysokých cien publikácií. Faktom však zostáva, že vedecké recenzné konanie je základnou zárukou akademickej kvality a odlišuje vedecké publikácie od publikácií odborných.

Pre odborné časopisy, v ktorých texty prechádzajú redakčným spracovaním bez recenzného konania, je preto vhodné voliť prehľadové alebo hodnotiace texty menšieho formátu, ktoré umožňujú autorom rozpísať sa v rozmanitých žánroch.

Dobrou príležitosťou pre začínajúcich autorov a autorky je participácia na kolektívnych publikáciách, najmä zborníkoch – či už vedeckých alebo odborných. Tie môžu byť konferenčné (teda prinášať vybrané príspevky z konkrétnej konferencie) alebo nekonferenčné (väčšinou zjednotené konkrétnou témou).

V dnešnej dobe sú rozšírené aj online publikačné platformy, ktoré nie sú nevyhnutne akademicky menejcenné, ponúkajú však oveľa širšie možnosti žánrov a formátov, ako aj dynamickejší cyklus publikovania než publikácie printové.

| 10c) Ako publikovať?

Pri výbere publikačnej platformy je vhodné zohľadňovať nielen kvantitatívne kritériá, ale aj charakter publikovaného textu a jeho cieľové publikum. Keďže redakčná politika a prax jednotlivých platforiem sa líši, obmedzím sa na niekoľko všeobecných zásad. Pri ponuke textu do žurnálu, časopisu alebo zborníka môžeme reagovať na výzvu na publikovanie (tzv. call for papers zverejňované akademickými časopismi vždy na niekoľko čísel dopredu, zväčša na ich webovej stránke) alebo text ponúknuť sami – či už prostredníctvom emailu redakcii alebo internetového redakčného systému, ktorý niektoré časopisy využívajú.

Pri zvažovaní, či budeme text publikovať doma alebo v zahraničí, zaváži niekoľko faktorov. Ak je určený predovšetkým domácemu publiku, ktorého spätná väzba by mohla byť pre autora či autorku prínosom, lebo sa špecificky dotýka domácej umeleckej oblasti, je vhodnejšie voliť domácu, prípadne regionálnu publikačnú platformu. Pokiaľ je ale naším cieľom šíriť poznatky o vybranom druhu domáceho umenia v zahraničí, môžeme text ponúknuť zahraničnému žurnálu alebo časopisu. V tom prípade je pochopiteľne nevyhnutné rátať s jeho prekladom do cudzieho jazyka (zväčša, ale nie nevyhnutne angličtiny), ktorý si autori a autorky spravidla zabezpečujú sami (či už využijú vlastné jazykové schopnosti alebo prekladateľské služby).

Ďalším faktorom, ktorý je vhodné zvážiť, je samostatné publikovanie alebo spoluautorstvo. V niektorých, najmä prírodovedných disciplínach, sú vedecké štúdie výsledkom kolektívneho bádania

výskumného tímu, ale aj v humanitných vedách či vedách o umení sa stretávame s publikáciami podpísanými dvoma alebo viacerými autormi či autorkami. Spoluautorstvo môže byť užitočné pri výskume väčšieho rozsahu, najmä pokiaľ si vyžaduje spracovanie väčšieho množstva dát. Tiež je dobrou príležitosťou pre začínajúcich autorov či autorky, ktorých zapojí skúsenejší autor či autorka (trebárs v tandeme školiteľ/ka – doktorand/ka). A stretávame sa s ním aj pri dialogicky koncipovaných interpretačných alebo analytických textoch, ktoré prinášajú jeden alebo dva pohľady na vybrané dielo, skupinu diel, autora či autorku alebo určitý fenomén.

| 10d) Čo publikovať?

V procese písania dizertačnej práce má doktorand či doktorandka množstvo príležitostí na výber svojich textov vhodných na publikovanie. Môže ísť o uzatvorenú kapitolu z dizertačnej práce vo forme vedeckej štúdie, o konferenčný príspevok či príspevok do nekonferenčného zborníka. Môže tiež napísať odborný text o parciálnej téme týkajúcej sa jeho/jej výskumu. Vhodnými publikáciami sú aj interview alebo recenzia ako vedľajší produkt dizertačnej práce, pokiaľ sa dotýkajú rozpracovanej témy. Pochopiteľne, doktorandi a doktorandky môžu publikovať aj o témach, ktoré sa ich doktorandského výskumu nedotýkajú vôbec alebo len veľmi okrajovo, z hľadiska časového a energetického manažmentu je však dôležité stanoviť si priority tak, aby doktorandi a doktorandky napĺňali položky individuálneho študijného plánu a zároveň napreduvali v písaní samotnej dizertačnej práce.

11. kapitola

Akademická kalvária alebo na ceste k sebazdokonaleniu: Recenzné konanie a redakcia

Pre začínajúcich autorov a autorky môže byť neľahké vyrovnať sa s úskaliaми recenzného konania vo vedeckých časopisoch, najmä pokiaľ narazia na kritické alebo zamietavé reakcie. Slovom Viktora Šklovského: „veda nežije potvrdzovaním právd, ale vyvracaním omylov“. Kritický postoj a snaha o spochybnenie alebo vyvrátenie tvrdení je zabudovaná v samotnej štruktúre vedeckého poznania. Je dobré mať na pamäti, že systém recenzného posudzovania zaručuje anonymitu autorovi či autorke rovnako ako recenzentovi či recenzentke. Kritický postoj recenzenta či recenzentky preto netreba vnímať ako osobný útok, ale príležitosť na hľadanie slabých miest predkladanej štúdie. Autori či autorky sa neraz môžu stretnúť aj s protichodným hodnotením dvoch recenzentov či recenzentiek, čo vypovedá najmä o tom, že napriek snahám o objektívne poznanie pristupuje každý z nás k vybranej problematike z vlastných pozícií a že naše hodnotenia neraz môžu odrážať trebárs aj naše vlastné

hodnotové alebo výskumné priority. V prípade, že sú dva posudky v zásadnom konflikte, môže si redakcia vyžiadať tretí, alebo sama rozhodnúť o tom, či na texte ďalej pracovať alebo ho zamietnuť.

V každom prípade autor či autorka dostane od redakcie oba posudky a v prípade odporúčania na publikovanie po prepracovaní by mal/a text upraviť. Miera úprav nie je striktné daná, najmä pokiaľ sa dvaja recenzenti či recenzentky celkom nezhodujú. Je preto do veľkej miery na autorovi či autorke, ako s pripomienkami naloží. Hoci nám pripomienky k textom, ktorým sme venovali veľa času a energie, nemusia byť príjemné, navrhujem k nim pristúpiť čo najkonštruktívnejšie. Teda chápať ich ako bezplatné konzultantské postrehy a pripomienky, ktoré nás môžu posunúť vpred a poskytnúť nám spätnú väzbu na našu prácu ešte pred jej publikovaním. Nie je našou povinnosťou, ale naším privilegiom využiť ich. A tiež je naším právom niektoré z nich odmietnuť, trebárs aj s rizikom toho, že redakcia náš text odmietne publikovať.

Vedecko-výskumná práca je beh na dlhé trate, a preto je dôležité nestratiť pri prvých ťažkostiach motiváciu. Odmietnutie či výhrady voči našim textom môžu byť podnetom na ich vylepšovanie. Je kolektívnou zodpovednosťou akejkoľvek vedeckej komunity, aby kontrolovala kvalitu svojich výstupov. Pokiaľ sme my sami oslovení redakciou na vypracovanie vedeckého posudku a okolnosti nám to umožňujú, mali by sme preto participovať na tomto systéme kolektívnej kontroly. Tiež nám to pomôže uvedomiť si, že výhrady vedeckých recenzentov sú oveľa viacej motivované túžbou po čo najlepšej vede než osobným súbojom eg.

Každý vedecký časopis má vytvorený vlastný systém recenzovania štúdií a vzor recenzného posudku. Štruktúra posudku spravidla zohľadňuje:

- a) **Stručné zhrnutie textu a jeho problematiky** | Recenzent či recenzentka v krátkosti zadefinujú tému a ciele štúdie.
- b) **Zhodnotenie kvalít štúdie** | Recenzent či recenzentka zhodnotia najväčšie klady predloženého textu z hľadiska aktuálnosti témy a metodologického uchopenia aj z hľadiska objavnosti zistení a úrovne literárneho spracovania.
- c) **Zhodnotenie nedostatkov štúdie** | Recenzent či recenzentka upozornia na zásadné zápory predloženého textu, pričom sa zamerajú najmä na opomenutia, nedôslednosti z hľadiska použitých metód, terminológie, vyhodnocovania skúmaného materiálu či štruktúru a štylistickú úroveň textu.
- d) **Rozhodnutie o publikovaní textu** | Recenzent či recenzentka môžu odporúčať predložený text publikovať bez výhrad, s výhradami, po prepracovaní, alebo môžu jeho publikovanie zamietnuť. V prípade, že recenzný posudok obsahuje výhrady alebo požaduje prepracovanie, musí tiež rámcovo sumarizovať potrebné úpravy alebo doplnenia (zväčša v bodoch).

Aby sme sa vyhli prípadným výhradám voči formálnej úprave našej štúdie, treba sa riadiť zásadami pre autorov a autorky, ktoré mávajú časopisy zverejnené zväčša na svojej internetovej stránke a ktoré špecifikujú orientačný rozsah textov, ich štruktúru, používanú citačnú normu, formátovanie a pod. Zároveň tým zjednodušíme redakčnú úpravu textov po zapracovaní spätnej väzby od recenzentov.

12. kapitola

Otravná byrokracia alebo babka k babke: Vykazovanie publikačnej činnosti

Pre autorov a autorky, ktorí nielen vedecky publikujú, ale zároveň aj profesionálne pôsobia v akademickom prostredí, je povinnosťou svoje publikácie a ohlasy či citácie na ne formálne vykazovať. Doktorandi a doktorandky predkladajú svojmu školiteľovi alebo školiteľke publikačné výstupy pre ročné hodnotenie doktoranda, aby zhodnotil/a a porovnal/a plán z individuálneho študijného plánu na daný akademický rok s reálnymi výsledkami a na základe toho odporučil/a alebo neodporučil/a pokračovanie v štúdiu.

Okrem toho je však potrebné publikácie a ohlasy registrovať aj v Centrálnom registri publikačnej činnosti (CREPČ), ktorý na VŠMU administruje Akademická knižnica prostredníctvom formulárov dostupných na stiahnutie na jej internetovej stránke. Zmyslom evidencie publikačnej činnosti nie je len zavďačiť sa pomyselnému byrokratickému molochovi. Dôvody pre evidenciu sú veľmi praktické. Zoznam výstupov publikačnej činnosti pedagógov a doktorandov je voľne dostupný na webovom sídle školy, čím prispieva k jej profilu ako

relevantnej vedeckej inštitúcie. Okrem iného aj na základe vedeckých (a umeleckých) výstupov je jej pridelená finančná dotácia. A nakoniec, evidencia publikačných výstupov a citácií je dobrým spôsobom, ako sa predprípraviť na prípadný vedecko-pedagogický postup, nakoľko súčasťou habilitačných a inauguračných konaní je aj posudzovanie publikácií a ohlasov na základe presne stanovených kritérií.

13. kapitola

Konferenčná turistika alebo inšpiratívny dialóg?

V prostrednej časti svojej univerzitnej trilógie popisuje britský spisovateľ David Lodge so značným nadsadením a iróniou kolotoč akademického života ako nikdy sa nekončiaci festival konferencií, na ktorých sa v atraktívnych lokáciách stretáva rovnaký okruh expertov na celkom parciálne témy z rôznych končín sveta. Realita akademických podujatí je síce oveľa prozaickejšia a menej humorná, ale má svoje nespochybniteľné benefity. Práve pre ne by sa začínajúci doktorandi a doktorandky mali pokúsiť počas štúdia absolvovať aspoň niekoľko z nich, ideálne s vlastným konferenčným príspevkom.

Rôzne typy akademických podujatí poskytujú nielen priestor na prezentáciu vlastného výskumu a zbieranie spätnej väzby naň, ale aj rozširovanie si obzorov prostredníctvom sledovania aktuálnych trendov svojej disciplíny. Tiež predstavujú možnosť vidieť naživo prednášať naše intelektuálne idoly a zistiť, že neraz sú to napriek medzinárodnej prestíži ľudia prístupní komunikácii a pomoci mladším kolegom a kolegyniam. To všetko je koncentrovanou dávkou motivácie pre vlastný výskum, pretože napredovanie výskumu – obzvlášť v oblasti vied o umení – sa lepšie aj radostnejšie rozvíja v dialógu.

Keďže akademických podujatí týkajúcich sa vied o umeniach a humanitných vied je po celom svete množstvo, niekedy je ťažké rozhodnúť sa, ktoré sú pre nás vhodné. Preto je užitočné pravidelne sledovať profesijné a odborné združenia a ich sociálne siete, stránky inštitúcií, akademické publikácie aj udržiavať živé osobné kontakty v rámci profesijnej komunity. Môžeme sa tak dozvedieť o podujatiach domácich i zahraničných, takých, ktoré sa konajú prezenčnou, online alebo hybridnou formou. Výhodou zahraničných medzinárodných podujatí je možnosť konfrontovať svoju prácu s bádatel'mi a bádatel'kami z iných krajín, vymieňať si skúsenosti, vytvárať predpoklady pre budúcu spoluprácu. Nevýhodou môže byť väčšia náročnosť z hľadiska financií, ale aj času, nakoľko v tomto prípade musíme rátať nielen s prípravou príspevku, ale aj prekladom do cudzieho jazyka a získaním finančných zdrojov na cestovné a ubytovanie. V tom môže byť neoceniteľná výhoda online alebo hybridných konferencií, ktoré zmierňujú ekonomickú (a v neposlednom rade aj ekologickú) náročnosť akademických podujatí a vytvárajú priestor na komunikáciu a prezentáciu akademikom a akademičkám z rôznych krajín a v rôznej miere finančne zabezpečených inštitúcií. Na druhej strane prezenčná forma konferencií poskytuje čas a priestor na neoceniteľné a inšpiratívne osobné kontakty, ktoré neraz fungujú aj mimo vymedzených pracovných rámcov.

Akademické podujatia sa líšia rozmermi, cieľmi, periodickosťou a formátom. Hoci nejestvuje ich presná klasifikácia, najčastejšie typy podujatí sú:

- a) **Konferencia** | Ide o formálne podujatie organizované verejnou alebo súkromnou inštitúciou, zväčša periodické. Jeho cieľom je stretnutie profesionálov a profesionálok z určitej oblasti

za účelom prediskutovania centrálnej témy podujatia. Konferencie môžu mať rôzne formáty: môže na nich prebiehať niekoľko panelov súčasne, ich súčasťou môžu byť aj pozvané plenárne prednášky (tzv. keynotes), okrúhle stoly alebo workshopy. Môže ísť o podujatia medzinárodné alebo národné, vždy však združujú účastníkov a účastníčky z viacerých inštitúcií. Konferencie sa môžeme zúčastniť aktívne (teda predniesť na nej príspevok) alebo pasívne (v role divákov a diváčok).

- b) Sympóziu** | Je to špecifický druh konferencie, na ktorom všetci účastníci a účastníčky prezentujú svoje príspevky. Jeho cieľom býva prezentácia pohľadov na špecifickú tému, hľadanie spoločných riešení k problematike tak, aby zo sympózia vzišla nejaká kolektívna iniciatíva (napr. akčný plán, návrh legislatívy, kolektívna monografia...). Na rozdiel od konferencií nezvyknú bývať sympóziá periodické.
- c) Kongres** | Je to neperiodické podujatie veľkého rozsahu, ktoré je prístupné verejnosti, ale môže byť určené len pre interný okruh pozvaných.
- d) Seminár** | Ide o komornejšie podujatie ako konferencia, ktoré môže, ale nemusí byť periodické. Charakteristické pre semináre je to, že na nich vystupuje menší okruh prezentujúcich a zvyšok účastníkov predstavuje publikum. Väčšinou ide o účastníkov a účastníčky z jednej akademickej inštitúcie, ktorí/é prezentujú nielen pre kolegov a kolegyně z danej disciplíny, ale neraz aj pre študentov a študentky.
- e) Kolokvium** | Je to akademické podujatie, spravidla neperiodické, ktorého hlavným cieľom je diskusia o konkrétnom probléme. Má formu jednej alebo niekoľkých prednášok, o ktorých

sa diskutuje. Často sa viaže na riešenie istého vedecko-výskumného projektu.

- f) **Workshop** | Je to komornejšie podujatie, ktoré môže byť súčasťou konferencie alebo kongresu. Je určené pre menší počet účastníkov a účastníčok, ktorí majú v rámci diskusií a výmeny skúseností nadobudnúť určité zručnosti alebo nájsť riešenie na konkrétny problém. Workshopy majú výrazne interaktívny a neraz aj praktický charakter.
- g) **Okrúhly stôl** | Je diskusiou expertov a expertiek z jednej alebo viacerých oblastí o konkrétnom probléme, ktorý je zaujímavý pre širšiu verejnosť. Súčasťou okrúhleho stola je aj diskusia s publikom.
- h) **Panel** | Zväčša ide o súčasť väčšieho podujatia, napríklad konferencie alebo kongresu. Môže byť aj menšou organizačnou jednotkou tohto podujatia. Taktiež môže ísť o diskusiu odborníkov o vybranom probléme bez aktívnejšej participácie publika.
- i) **Fórum** | V tomto formáte je kľúčová aktívna rola publika, lebo ide o formu diskusie bez vopred pripravených okruhov otázok.

Všetky typy akademických podujatí majú spoločné to, že sú moderované. Niekedy môže mať konferenčný panel okrem moderátora či moderátorky aj respondentu či respondentku, ktorí zhrnú styčné body jednotlivých príspevkov a vyznačia možné témy do diskusie. Nezanedbateľnou súčasťou podujatí sú diskusie, v rámci ktorých môže publikum klásť prezentujúcim otázky.

Hoci akademické podujatia predstavujú neoceniteľné inšpiračné fórum, je dobré zvážiť, ktorých a ako často sa zúčastňovať, najmä ak

nejde o pasívnu účasť, vďaka ktorej získame prehľad o aktuálnom dianí v našej disciplíne, ale ide o aktívnu účasť s vlastným príspevkom. Pri presýtení konferenčnou účasťou by sa nám totiž mohlo stať, že náš výskum bude poháňaný aktuálnymi témami konferencií, nie zadaním dizertačnej práce. Nezanedbateľný je tiež finančný aspekt spojený s akademickými podujatiami. Tie prestížnejšie vyberajú účastnícke poplatky rádovo v stovkách eur, prípadne si kladú požiadavku zaplata členského určitej profesijnej organizácii. Keďže prostriedky na mobility v rámci programu Erasmus+ nie je možné využívať na konferencie, najčastejšie využívaným zdrojom financovania aktívnej účasti na zahraničných akademických podujatiach sú grantové projekty a štipendiá (viac sa im venuje 16. kapitola).

13a) Reklama na ideu: Call for papers a anotácia príspevku

Tematicky zamerané akademické podujatia zverejňujú v dostatočnom časovom predstihu výzvu na účasť (tzv. call for papers – CFP), ktorá vyznačuje línie uvažovania organizátorov o téme a špecifikuje možné tematické okruhy. Tiež konkretizuje možné formáty účasti (napr. príspevok, predkonštituovaný panel, teda panel vytvorený z viacerých príspevkov prihlásených en bloc, workshop...) a im zodpovedajúci časový rámec. Okrem toho sú jej súčasťou aj praktikálie ako informácie o organizátoroch, čase a mieste konania, konferenčnom poplatku a lehote na prihlásenie príspevku vo forme anotácie. Zo zaslaných anotácií organizátori vyberú limitovaný počet účastníkov či účastníčok podujatia.

Súčasťou výzvy na publikovanie zvykne bývať aj informácia o definovanom počte znakov alebo slov pre anotácie príspevkov, prípadne o ďalších požadovaných materiáloch (napr. krátkom životopise alebo bibliografických referenciách). Ak považujeme tému podujatia za inšpiratívnu a kompatibilnú s naším výskumom a rozhodneme sa naň prihlásiť, je dobré uvažovať o ústrednej téme nielen doslovné, ale aj asociatívne.¹⁶ Dobrá anotácia príspevku by mala obsahovať

¹⁶ Napr. na tému konferencie Príroda, kultúra, film sa nemusíme prihlásiť len s príspevkom o filmoch o prírode, ale trebárs aj o filmovom realizme, ktorý sa teoreticky dotýka vzťahu filmu k materiálnej skutočnosti.

výskumný zámer, objasnenie toho, čomu sa má príspevok venovať, a rámcový výpočet analyzovaných diel. Anotácia príspevku nemusí stopercentne zodpovedať budúcemu konferenčnému príspevku. Aby sme však zvýšili svoje šance v procese selekcie, je užitočné napísať ju nielen pútavo, ale aj tak, aby obsahovala kľúčové koncepty z výzvy na účasť, prípadne s nimi korešpondovala. Dobrou stratégiou tiež môže byť po dohode s inými kolegami či kolegyňami prihlásiť sa s predkonštituovaným panelom, pokiaľ to organizátori umožňujú. Jednak tým zvyšujeme šance na to, že budeme na konferenciu vybraní, ale aj na to, že budeme prezentovať v tematicky kompaktnom paneli, ktorý vytvorí priestor pre plodnejšiu diskusiu a výmenu pre nás relevantných poznatkov.

13b) Príspevky apriori a aposteriori: Od konferenčného príspevku k štúdiu a späť

V ideálnom prípade sa prezentáciou na konferencii „život“ príspevku nekončí, ale je publikovaný vo forme vedeckej štúdie, či už časopisecky, alebo v konferenčnom zborníku.¹⁷ Pri príprave na prezentáciu je dobré zvážiť, či chceme prezentovať už hotový výskum, alebo či má byť konferenčný príspevok prvým krokom k novej téme výskumu.

Výhodou prezentácie hotového výskumu na akademickom podujatí je suverénna orientácia v problematike a tým pádom aj predpoklad presvedčivej prezentácie. Taktiež to, že smer nášho výskumu neurčuje téma konferencie, lebo tá predstavuje len vhodnú platformu na jeho predstavenie. Nevýhodou však môže byť, že obvyklý dvadsaťminútový formát konferenčného príspevku nás núti zjednodušiť a skrátiť zväčša zložitejší alebo rozsiahlejší výskum. Tiež môžeme mať v prípade fixovaných poznatkov väčší problém využiť spätnú väzbu z diskusie.

Pokiaľ sa rozhodneme vnímať konferenčný príspevok ako zárodok budúcej štúdie, môže nás to motivovať k novým výskumným zámerom a naše zistenia priebežne konfrontovať so späťou väzbou

¹⁷ Niektoré akademické podujatia už vo výzve na účasť uvádzajú, či z podujatia vyjde konferenčný zborník alebo zvláštne číslo vedeckého časopisu. Pokiaľ áno, je dobré pokúsiť sa využiť túto možnosť na publikovanie, a ak by táto možnosť nebola, publikovať svoj príspevok na inej platforme.

od iných odborníkov či odborníčok. V tomto prípade tiež ľahšie vstúpime do spolupráce na výskume, pokiaľ nie je presne zadefinovaný. Nevýhodou tiež môže byť, že v čase napísania anotácie budúceho príspevku ešte nemáme presné predstavy o výsledkoch výskumu a môže sa tak stať, že sa v procese jeho prípravy od pôvodných zámerov odchýlime.

Rovnováhu medzi týmito dvoma cestami si musí nájsť každý bádateľ či bádatelka. Podobne musí tiež samostatne zvážiť, ako rozpracovať jednu väčšiu tému z viacerých hľadísk, prípadne vo forme čiastkových výstupov, a prezentovať ju na viacerých podujatiach tak, aby neopakoval/a rovnaké prezentácie, ale zmysluplne využili spätnú väzbu pre koncipovanie finálnej štúdie.

13c) Trh márnosti: Prečo a ako zaujať konferenčné publikum

Pri prezentácii na akademickom podujatí platí viacero rétorických zásad platných aj pre pedagogickú prácu. Keďže však ide o presne vymedzený formát, je dôležité rešpektovať časový rámec, ktorí majú jednotliví/é prezentujúci/e k dispozícii. Presiahnutie časového limitu je jednak nezdvorilé voči moderátorovi či moderátorky a ostatným prezentujúcim, jednak to dostáva nás samotných do časového stresu a ukrajuje to z priestoru pre diskusiu.

Aby sme udržali pozornosť konferenčného publika, ktoré je neraz vyštavené nabitým odborným a spoločenským programom, je vhodné náš príspevok nečítať ako súvislý text, ale opierať sa oň ako o poznámky pre živý kontakt s publikom. V tomto nám i publiku môže byť nápomocná vizuálna prezentácia, ktorá príspevok neilustruje, ale sprevádza. Môže upozorniť na kľúčové pojmy alebo tézy, vypichnúť dôležité citáty alebo bibliografické odkazy, obsahovať obrazový materiál sprevádzajúci konkrétne analýzy, prinášať kvantitatívne údaje (grafy, štatistiky, časové osi...), prípadne aj krátke audiovizuálne ukážky. To všetko umožňuje publiku lepšie sledovať náš výklad a logiku argumentácie. Obzvlášť na medzinárodných platformách to tiež môže odstrániť problémy s rôznou výslovnosťou mien autorov či autoriek alebo titulov diel, na ktoré sa odvolávame.

Dobrá konferenčná prezentácia by mala publikum zaujať – vzbudiť záujem nielen o našu osobu, ale aj o tému nášho výskumu. Nemusí byť preto vyčerpávajúca – priestor pre všetky argumenty a dopovedanie súvislostí dáva publikovaná verzia príspevku. Prezentácia by mala mať prehľadnú a pútavú štruktúru, dobrou pomôckou môže byť organizovať ju po osi kladenia otázok a poskytovania odpovedí, prípadne vyvodzovania záverov z čiastkových analýz.

Keďže akademické podujatia sú dôležitým miestom profesionálnej výmeny, treba sa na nich snažiť prezentovať nielen seba, ale aj svoju inštitúciu (napr. uvedením profesionálnej afiliácie vo vizuálnej prezentácii).

13d) Pýtať sa je ľudské: Ako a prečo sa zapájať do akademickej diskusie

Nedeliteľnou súčasťou akademických podujatí je aj diskusia. Nedostať v rámci diskusie po prezentácii žiadnu otázku môže byť frustrujúce, nakoľko to naznačuje nezáujem o náš výskum. Za dôležitú súčasť akademickej etiky možno považovať akademickú žičlivosť, ktorá sa okrem iného prejavuje aj záujmom o prácu iných. Odhodiť zábrany, ktoré niekedy začínajúci bádatelia a bádatelky majú, je oslobodzujúce aj prospešné.

Pre prezentujúcich predstavujú otázky z publika alebo od moderátora či moderátorky príležitosť nielen na dovysvetlenie svojich argumentov, ale aj inšpiráciu pre rozpracovanie témy. A inšpiratívne môže byť aj klásť otázky z publika. Napríklad na to, aby sme vyťažili poznatky pre náš vlastný výskum. Diskusie tiež predstavujú dobrú príležitosť na dialóg s významnejším odborníkom či odborníčkou v odbore a možnosť nadviazať s ním či s ňou kontakt. Hoci otázky z publika nám nemusia byť vždy príjemné, nakoľko na ne nevieme vždy presne zareagovať, pomáha vnímať ich podobne ako pripomienky z recenzentských posudkov – teda ako upozornenia na slabšie miesta našej práce a príležitosť na jej vylepšenie, prípadne ako užitočné tipy na to, kam našu prácu posunúť.

14. kapitola

Ako zorganizovať konferenciu

S poslucháčmi a poslucháčkami pilotného ročníka predmetu Akademické kompetentnosti sme sa venovali nielen tomu, ako sa na konferenciách zúčastňovať, ale začali sme uvažovať aj o tom, ako konferenciu zorganizovať. Vysoká škola múzických umení sa totiž môže pochváliť dlhou tradíciou divadelného, filmového i hudobného festivalu aj neperiodických podujatí, ale chýbala jej tradícia akademického podujatia. Keď sme uvažovali o zameraní a cieľových skupinách takéhoto podujatia, spoločne sme sa nadchli pre nápad zorganizovať doktorandskú konferenciu, ktorá by vytvorila platformu nielen pre doktorandov a doktorandky nášho interdisciplinárneho študijného programu, ale umožnila dialóg aj s inými vysokými školami a akademickými inštitúciami. Keďže malo ísť o pilotný ročník podujatia primárne pre mladých bádateľov a bádateľky, zhodli sme sa na téme „identita“, ktorá odkazuje nielen na novú kvalitu vied o umení na VŠMU, ale aj na generačný postoj, a navyše rezonuje aj v spoločenskom diskurze. Pre pilotný ročník sme si zvolili domáci, resp. regionálny rozsah podujatia s účasťou zo Slovenska a Čiech, preto bola výzva na účasť sformulovaná iba v slovenčine. Rozhodli sme sa, že súčasťou podujatia bude aj pozvaná prednáška vybranej osobnosti z oblasti umenia alebo vedy. Doktorandi a doktorandky

potom skoncipovali výzvu na prihlasovanie konferenčných príspevkov, spoločne sme stanovili postup na financovanie podujatia z Interného grantového programu VŠMU a následne podali žiadosť o jeho podporu.

Pri organizácii akademických podujatí a príprave výzvy na účasť na ne treba pamätať na niekoľko aspektov:

a) Typ podujatia a cieľové publikum | V prvom rade sa treba rozhodnúť pre rozsah a formát podujatia. Teda či plánujeme organizovať konferenciu s paralelne prebiehajúcimi panelmi, alebo nie; či majú byť jej súčasťou aj pozvané plenárne prednášky, alebo nie; či má mať aj praktickejšie orientované časti ako napr. workshopy; či majú byť v programe aj sprievodné podujatia, alebo nie. Formát podujatia určí aj jeho dĺžku a orientačný počet aktívnych účastníkov a účastníčok. Na začiatku je vhodné rozhodnúť sa, či má ísť o medzinárodné podujatie, alebo nie, nakoľko z tohto rozhodnutia bude vyplývať nielen okruh účastníkov, ale aj jazyk, v ktorom bude výzva zverejnená a v ktorom bude podujatie prebiehať (je tiež možné kombinovať slovenské a medzinárodné panely v rámci jednej konferencie). Dôležité je tiež rozhodnúť o cieľovom publiku, najmä pokiaľ ide o špecificky zamerané konferencie, akou je napríklad konferencia doktorandská. Na základe toho potom bude prebiehať aj zdieľanie výzvy na účasť na konferencii.

b) Formulácia call for papers – výzvy na účasť na konferencii | Téma konferencie by mala byť nielen prítlačivá z hľadiska aktuálnosti v umenovede a/alebo spoločnosti, ale aj dostatočne univerzálna. Pokiaľ ju sformulujeme primerane široko,

otvárame tým pre účastníkov a účastníčky možnosť prihlásiť sa s rozmanitými výstupmi výskumu. Na špecifikovanie témy slúžia programovým tímom stanovené tematické okruhy, ktoré majú čo najzrozumiteľnejšie naznačiť možnosti uchopenia témy v jednotlivých príspevkoch.

- c) **Časové rámce** | Pri stanovení termínu akademického podujatia treba dbať na harmonogram akademického roka, jednak aby sme sa vyhli termínovým kolíziám, ale zároveň aby sme oslovili publikum aj z radov študentstva (preto sa často konferencie konajú na začiatku alebo na konci semestra). Dôležité je tiež pamätať na vhodné časové odstupy medzi zverejnením výzvy na účasť na konferencii, termínom na zaslanie príspevkov, termínom na oznámenie o ich selekcii a následne termínom konania samotnej konferencie. Účastníci a účastníčky potrebujú dostatočný čas na sformulovanie príspevkov a prihlásenie sa, programový tím zase na výber príspevkov a zostavenie programu. Tento čas závisí napríklad od formátu a rozsahu podujatia a veľkosti organizačného výboru. Za realistické môžeme považovať minimálne dva mesiace medzi zverejnením výzvy a termínom na prihlasovanie na jednej strane a dvoma mesiacmi medzi termínom na prihlasovanie a konaním konferencie (v tomto časovom rozmedzí programový tím vyselektuje príspevky, oznámi prihláseným svoje rozhodnutie a zverejní program). Pokiaľ ide o medzinárodné podujatia, je dobré rátať s väčšími časovými rozstupmi medzi zverejnením programu a konaním konferencie kvôli cestovným praktikáliám.
- d) **Zverejnenie výzvy** | Výzvu na účasť na konferencii je vhodné adresovať okruhu potenciálnych účastníkov a účastníčok podľa

dominantných cieľových skupín. Samozrejmosťou by malo byť zverejnenie výzvy na webovom sídle organizujúcej inštitúcie a jej sociálnych sieťach a elektronické rozposlanie prostredníctvom jej oficiálnych adresárov. Vzhľadom na to, koho chceme osloviť, potom volíme ďalšie kanály: vybrané akademické inštitúcie, internetové platformy zamerané na umenie alebo umenovedy, odborné časopisy, profesijné združenia a pod. Účinnou formou oslovenia sú tiež osobné kontakty na kolegov a kolegyně z iných inštitúcií so žiadosťou o šírenie výzvy.

e) Proces selekcie príspevkov | Zo zaslaných abstraktov má programový tím na základe interne stanoveného systému (trebárs bodovania) vybrať konkrétny počet príspevkov odvíjajúci sa od rozsahu a formátu konferencie. Aby bol proces selekcie čo najobjektívnejší, mal by zohľadňovať relevantnosť a aktuálnosť témy prihlásených príspevkov, úroveň formulácie abstraktov, v prípade špecificky zameraných konferencií profesionálnu afiliáciu prihlásených, prípadne rodovú vyváženosť.

f) Zostavenie programu | Pri zostavovaní programu podujatia treba brať zreteľ na vhodné skombinovanie jednotlivých konferenčných panelov podľa zvoleného kľúča. Ten býva najčastejšie tematický, teda prepája príspevky na základe určitých okruhov. Ich prieniky potom môžu vytvoriť inšpiráciu pre porovnania a otázky v rámci diskusie. Zostavovanie panelov tiež môže brať ohľad na príspevky prihlásené formou predkonštituovaných panelov, ktoré prezentujúci prihlasujú v jednom bloku.¹⁸ Program sa však tiež môže riadiť inými kľúčmi, napr. zoradením príspevkov

¹⁸ Pokiaľ programový výbor umožňuje prihlasovanie predkonštituovaných panelov, je potrebné túto možnosť uviesť vo výzve na účasť na konferencii.

podľa zástupcov a zástupkyň určitých inštitúcií. V každom prípade však treba pamätať na realistický časový rozvrh jednotlivých panelov tak, aby nepresiahli dĺžku 90 až 100 minút vrátane diskusie (teda pri dvadsaťminútových príspevkoch tri alebo štyri príspevky plus 15 – 20 minút na diskusiu) a aby boli medzi nimi dostatočné prestávky. Každému panelu treba určiť moderátora alebo moderátorku (najčastejšie spomedzi členov a členiek programového výboru alebo účastníkov a účastníčok), ktorí dbajú o dodržanie časového rámca a moderujú diskusiu.

g) Financovanie podujatia | Od začiatku organizácie podujatia je potrebné uvažovať o možných interných a externých zdrojoch financovania. Pokiaľ ide o externé zdroje, nie je neobvyklé organizovať konferenciu ako plánovanú súčasť výskumného projektu, čo okrem iného prináša možnosť financovať ju z grantových prostriedkov. Pokiaľ takúto možnosť nemáme, je potrebné vybrať najvhodnejšiu schému grantovej podpory vzhľadom na charakter podujatia, v dostatočnom časovom predstihu vypracovať grantovú žiadosť a rátať tiež s možnými alternatívami financovania, pokiaľ by jedna žiadosť o podporu nebola úspešná.

h) Výstup z konferencie | Cenným výstupom akademického podujatia sú publikácie, či už vo forme konferenčných zborníkov alebo špecializovaných čísel vedeckých časopisov, nakoľko uchovávajú podujatie v kompaktnej písomnej podobe. Vzhľadom na získavanie finančných prostriedkov treba túto možnosť zvažovať už od začiatku organizácie podujatia a zohľadniť ju v prípadnej grantovej žiadosti. Programový tím si určí editora budúcej publikácie, prípadne sa dohodne s vybraným vedeckým časopisom na forme spolupráce pri publikovaní.

14a) Ukážka pracovnej verzie výzvy na prihlasovanie sa na konferenciu

VÝZVA NA PRIHLASOVANIE KONFERENČNÝCH PRÍSPEVKOV IDENTITY

Svet má nárok na viacero rôznych identít...

Vo vedeckých i mediálnych diskurzoch čoraz viac rezonuje slovné spojenie „kríza identity“. Atomizácia spoločnosti a silná individualizácia prispievajú k nabúraniu zaužívaných predstáv o tom, čo identita znamená a k čomu slúži v životoch jednotlivcov, ale i skupín. Na medzinárodnej Doktorandskej konferencii nás zaujíma práve zmena paradigmy pri uvažovaní o identitách so špecifickým dôrazom na oblasť umenia a otázka, či namiesto „krízy identity“ nezažívame jej „zlatý vek“. Možností a spôsobov formovania identít je čoraz viac – ľudia sa môžu identifikovať v súvislosti s rodom, pohlavím, vierovyznaním, pôvodom, fyzickým či psychickým hendikepom, ale aj v rámci ukotvenia v skupine nevyhnutného pre pocit spolupatričnosti. Súčasné identity sú skúšané mnohými deštruktívnymi fenoménmi ako vojna, ekologická kríza, ale i kríza dostupného bývania či vývoj informačných technológií. Kontext identít však nekončí pri jednotlivcoch, ale zastrešuje aj kolektívy, komunity, inštitúcie. Kladie otázky smerom k identitám jednotlivých regiónov, národov či etníc. Na

identitu ako súbor reprezentujúcich znakov, ktoré vymedzujú „ja“ od „ty“, sa dá nazerať cez prizmu mnohých vedných odborov, vrátane interdisciplinárnych prienikov.

Prvý ročník medzinárodnej Doktorandskej konferencie VŠMU

Doktoranky a doktorandi Inštitútu teórie divadla, filmu a hudby VŠMU organizujú prvý ročník medzinárodnej Doktorandskej konferencie. Programová rada vyhlasuje výzvu na prihlasovanie konferenčných príspevkov na tému IDENTITY. Prihlásiť sa môžu doktoranky a doktorandi, ktorých výskum spadá do oblastí vied o umení a kultúre a príbuzných humanitných vied ako kulturológia, jazykoveda, etnológia, sociológia, antropológia, psychológia, filozofia a podobne.

Príspevky sa môžu týkať niektorej z nasledujúcich oblastí a tém:

- súčasné národné umenie v európskom kontexte
- historické premeny identity v umení
- faktory formovania identít (rodové, sociálne, ekologické, vzdelávacie...)
- umenie a politika
- reprezentácia identity (aj cez umelecké výrazové prostriedky)
- identity umeleckých inštitúcií
- majoritné, minoritné a marginalizované identity
- identita a identifikácia
- modelovanie publika
- autorská identita
- kríza identity
- exilové umenie a kultúra
- virtuálne a digitálne identity

Programová rada víta aj predkonštituované panely.

Kde: Kino Klap, Svoradova 2.

Kedy: 13. 6. 2024

Termín prihlasovania príspevkov: Do 15. 3. 2024.

Príspevky prihlasujte vo forme anotácií s kľúčovými slovami. Anotácie aj príspevky posielajte v slovenskom alebo českom jazyku. Zahranční záujemcovia môžu svoje príspevky pripraviť aj v anglickom jazyku. Rokovacie jazyky konferencie sú slovenský, český a anglický.

Rozsah anotácie: Max. 1000 znakov.

Spolu s anotáciou pošlite aj krátky profesijný životopis v rozsahu max. 500 znakov.

Vybrané príspevky budú publikované v recenzovanom zborníku v septembri 2024, ktorý bude voľne dostupný v elektronickej forme.

Predpokladaný termín zasielania finálnej verzie príspevkov:
Do 30. 6. 2024.

Rozsah príspevku: 15 – 20 minút, v písomnej podobe max. 10 NS (vrátane citovanej literatúry).

Pri anotáciách aj príspevkoch použite Times New Roman, veľkosť písma 12, riadkovanie 1,5. V závere príspevku uveďte použitú a citovanú literatúru.

Anotácie, životopisy a príspevky zasielajte elektronicky na adresu:
X X X

Súčasťou podujatia bude prednáška X X X

Rada si vyhradzuje právo pozvať iba vybraných uchádzačov a uchádzačky. V prípade veľkého počtu prihlásených príspevkov môže rada rozhodnúť o predĺžení trvania konferencie na dva dni

(13. – 14. 6. 2024). Konferencia je organizovaná prezenčnou formou. V odôvodnených prípadoch môžu prezentujúci vystúpiť aj online. Programová rada účastníkom a účastníčkam neprepláca náklady spojené s účasťou na konferencii. Účastnícky poplatok sa neplatí.

Členovia programovej rady:

doc. Mgr. Katarína Mišíková, PhD.;

Mgr. et Mgr. art. Zuzana Andrejco Ferusová;

Mgr. Lenka Fišerová;

Mgr. et Mgr. art. Alexandra Rychtarčíková;

Mgr. art. Michal Stahl;

Mgr. Adam Straka;

Mgr. art. Katarína Thalerová;

Mgr. art. Alžbeta Vakulová.

V prípade otázok nás neváhajte kontaktovať.

15. kapitola

Akademický marketing a networking

Pojmy ako marketing a networking patria skôr do komerčnej než akademickej sféry. Týkajú sa obchodných politík nasmerovaných na maximalizáciu zisku a nadväzovania profesionálnych kontaktov s cieľom vytvárania príležitostí. Akademické prostredie síce tiež pracuje s komoditou v podobe vzdelanostného kapitálu, ale vedecké poznanie nie je primárne poháňané utilitárnymi potrebami uspokojovania požiadaviek trhu. To však neznamená, že akademická práca sa môže rovnako dobre rozvíjať bez marketingu a networkingu ako s ním. Hoci to v mnohých z nás môže vyvolávať rozpaky, výskum niekedy nestačí len publikovať, ale treba ho aj zviditeľňovať. Samozrejme, najlepšou zárukou viditeľnosti našej práce je kontinuálna a relevantná práca v odbore. Avšak, najmä pokiaľ ide o medzinárodnú viditeľnosť, je obojstranne užitočné kolegom a kolegyniam pomôcť pri hľadaní výsledkov našej práce.

Samozrejmosťou by malo byť dbať na prezentovanie dôležitých a aktuálnych informácií o členoch vybraného pracoviska na internetovej stránke inštitúcie. Rovnako však môžeme posilniť svoju viditeľnosť vytvorením a priebežnou aktualizáciou vlastného profilu na sieťach

určených pre akademikov, ako sú napr. www.researchgate.net a www.academia.edu. Tie umožňujú verejne zdieľať texty s vedeckou komunitou a uľahčovať tak prístup k nim. Ak chceme kolegov a kolegyně nevtieravo informovať o našich aktuálnych publikáciách, môžeme napríklad uviesť link na ne v preddefinovanom podpise našich emailov.

Keďže vedecká komunita funguje najmä vďaka obehu znalostí a výmene informácií, je tiež dôležité udržiavať kontakt s našou disciplínou prostredníctvom osobných kontaktov. Ideálnou platformou pre ne sú profesijné združenia, ktoré pre svojich členov vytvárajú priestor na zdieľanie informácií alebo na prezentáciu publikácií. Obzvlášť pre mladých bádateľov a bádateľky môže byť takéto sieťovanie užitočnou cestou výmeny skúseností a aj príležitosťou na vytváranie kolektívnych iniciatív, trebárs aj v podobe spomínanej doktorandskej konferencie.

16. kapitola

Stolček, prestri sa, oslík, otras sa: Ako nájsť spôsob financovania svojho výskumu

Neradostná ekonomická realita akademického prostredia na Slovensku, s ktorou sa doktorandi a doktorandi zoznámia pomerne rýchlo po začiatku tretieho stupňa štúdia, môže vyvolať dojem, že predchádzajúce kapitoly sú odtrhnuté od reality. Skúsenosť nasvedčuje tomu, že postsocialistické krajiny sú v akademickom prostredí stále ekonomicky znevýhodnené oproti krajinám bez socialistickej skúsenosti. Neznamená to však, že by sme mali rezignovať, naopak, mali by sme sa naučiť čo najefektívnejšie využívať možnosti financovania a realizácie výskumu, ktoré nám ponúkajú doplnkové zdroje vo forme grantov. Problematika akademických grantov je pomerne komplexná a zložitá, ale mnohé výskumné zábery sa ľahšie realizujú s podporou niektorej z dostupných grantových schém. V závislosti od druhu programu a formy podpory sa prostriedky z nich dajú využiť na organizáciu akademických podujatí, vydávanie publikácií, financovanie prednášok externých odborníkov

a odborníčkovi, zabezpečenie pracovísk technikou alebo študijnou literatúrou, na cestovné náklady na konferencie, vo vybraných prípadoch aj na osobné ohodnotenie alebo náklady na osobnú spotrebu.

Vždy je potrebné zvažovať, ktorá schéma podpory je pre charakter projektu, ktorý chceme realizovať, najvhodnejšia z hľadiska jeho rozsahu (či ide o kolektívny, alebo individuálny projekt), charakteru (či ide o pedagogický, alebo výskumný projekt), časového rámca (či ide o krátkodobý, alebo dlhodobý projekt), národného alebo medzinárodného rozmeru, finančnej nákladnosti (v závislosti od financií dostupných v danom grantovom programe), prípadne z hľadiska šancí na úspešnosť (niektoré programy sú kompetitívnejšie než iné). Nasledujúci prehľad je veľmi stručným prehľadom najčastejšie využívaných domácich výskumných grantových programov. Podrobné informácie o pravidlách, systéme podpory a podprogramoch možno nájsť na ich webových stránkach.

- a) **Interný grantový program VŠMU** | Je určený na posilnenie medzifakultnej spolupráce prostredníctvom projektov, do ktorých môžu byť zapojení pedagógovia či pedagogičky aj doktorandi či doktorandky. Poskytuje podporu pre krátkodobé projekty v rozsahu cca. 11 mesiacov. Je v ňom relatívne malý objem financií, ale výhodou je malá administratívna záťaž, relatívne krátky odstup medzi podaním žiadosti a realizáciou projektu a v prípade zapojenia dvoch a viacerých fakúlt aj vcelku dobré šance na podporu.
- b) **VEGA (Vedecká grantová agentúra MŠVVaŠ SR a SAV)** | Ide zrejme o najvyužívanejší domáci program učený pre podporu

výskumných projektov vysokých škôl a Slovenskej akadémie vied. Umožňuje podporu individuálnych aj kolektívnych projektov v časovom rozmedzí dvoch až štyroch rokov, ktoré môžu fungovať aj na báze medziinštitucionálnej spolupráce. Jeho výhodou je, že ide o akademický grant zohľadňovaný v rámci hodnotenia kvality akademických inštitúcií aj jednotlivcov. Nevýhodou zase dlhá rozhodovacia lehota, vyššia administratívna záťaž pri podávaní žiadosti aj ročných správ a vysoko konkurenčné prostredie.

c) KEGA (Kultúrna a edukačná agentúra MŠVVaŠ SR) | Ide zrejme o najviac využívaný domáci program určený pre podporu aplikovaných výskumných programov v oblasti školstva. Jeho primárne pedagogické zameranie z neho robí dobrú platformu pre projekty zamerané na skvalitňovanie výuky aj na vysokých školách. Umožňuje podporu individuálnych aj kolektívnych projektov v časovom rozmedzí jeden až tri roky, ktoré môžu fungovať aj na báze medziinštitucionálnej spolupráce, ale len v oblasti školstva. Podobne ako pri programe VEGA je jeho výhodou, že úspešne riešené projekty sú zohľadňované v rámci hodnotenia kvality akademických inštitúcií aj jednotlivcov. V porovnaní s programom VEGA ide o čosi menej konkurenčné prostredie, nakoľko je určený pre subjekty z oblasti školstva. Po administratívnej stránke je o čosi menej náročný. Taktiež tu ale ako pri programe VEGA medzi nevýhody patrí dlhá rozhodovacia lehota.

d) APVV (Agentúra na podporu výskumu a vývoja) | Je najprestižnejším domácim programom na podporu projektov z verejných zdrojov a poskytuje aj najvyššie možnosti financovania

projektov. Umožňuje podporu v rámci viacerých schém, pre oblasť vied o umení je najvyužívateľšia všeobecná výzva zverejňovaná raz do roka. V súčasnosti umožňuje podporu kolektívnych projektov v maximálnom trvaní dvoch rokov. Projekty môžu byť aj medziinštitucionálne. K jeho výhodám patrí vyšší objem prerozdelených prostriedkov, k nevýhodám okrem vysokej administratívnej záťaže aj vysoko konkurenčné prostredie, v ktorom sú spravidla úspešnejšie projekty prírodných a technických vied než vied o umení či humanitných vied.

e) Literárny fond | Poskytuje možnosť podpory pre vedy o umení vo viacerých oblastiach: podpora vydávania pôvodnej aj prekladovej vedeckej a odbornej literatúry vo forme štipendia aj príspevkov na cestovné. Jeho výhodou je pomerne dobrá šanca na úspech žiadosti a možnosť využiť prostriedky v prípade štipendia na osobnú spotrebu. Nevýhodou je málo flexibilný systém podpory a doktorandom môže brániť v uchádzaní sa o podporu skutočnosť, že podporené projekty nemôžu vznikáť v rámci pracovného úväzku alebo ako kvalifikačná práca.

f) FPU (Fond na podporu umenia) | V rámci programu Výskum a vzdelávanie poskytuje táto verejnoprávna inštitúcia podporu projektov z oblasti všetkých umení s výnimkou filmu a audiovizie, a to vo forme štipendia aj dotácie. Umožňuje podporu pre individuálne aj kolektívne projekty s individuálne nastaveným časom realizácie. Jeho výhodou je, že podporuje aj medziodborové a vzdelávacie projekty a prostriedky možno využiť aj na osobnú spotrebu. Nevýhodou zas vysoko konkurenčné prostredie, systém výziev otváraných podľa harmonogramu stanoveného na daný rok a zásada nepodporovať študentov.

g) AVF (Audiovizuálny fond) | V rámci programu Výskum, vzdelávanie a edičná činnosť v oblasti audiovizuálnej kultúry poskytuje táto verejnoprávna inštitúcia podporu projektov výlučne z oblasti audiovizie, a to vo forme štipendia aj dotácie. Umožňuje podporu pre individuálne aj kolektívne projekty s individuálne nastaveným časom realizácie. Jeho výhodou je, že podporuje aj vzdelávacie projekty a prostriedky možno využiť aj na osobnú spotrebu. Vzhľadom na špecificky vymedzenú oblasť podpory je výhodou aj relatívne menej konkurenčné prostredie. Nevýhodou zase systém výziev otváraných podľa harmonogramu stanoveného na daný rok a nízka ochota podporovať projekty z oblasti školstva.

Okrem uvedených a vzhľadom na domáce ukotvenie najľahšie prístupných možností grantovej podpory jestvuje množstvo zahraničných grantových schém. Pre doktorandov je k dispozícii napríklad možnosť využívať na podporu mobility program Erasmus+, Vyšehradský fond poskytuje podporu vo forme tvorivých rezidencií, schémy Európskej únie umožňujú ďalšie možnosti pre podporu individuálnych aj kolektívnych výskumných projektov. Základná orientácia v problematike bude pre všetkých akademických pracovníkov a pracovníčky, ktorí chcú realizovať svoje výskumné ciele, čoraz potrebnéjšia. Preto treba podľa možností využívať informácie a poradenstvo školských alebo fakultných grantových oddelení. A v prípade neúspešnej žiadosti skúsiť zvážiť, aké zmeny v projekte by bolo dobré urobiť, prípadne či projekt nepreformulovať pre iný grantový program.

| Záver

V úvode tohto textu som vyjadrila ambíciu priniesť doktorandom a doktorandkám užitočný text, ktorý by mohol byť ich sprievodcom každodennosťou akademickej prevádzky. Nevenovala som sa teoretickým či metodologickým aspektom výskumu, ale výsostne praktickým náležitostiam pedagogickej a výskumnej práce. Chcela som ponúknuť odpovede na potenciálne otázky začínajúcich vedecko-pedagogických pracovníkov a pracovníčok, ktoré som modelovala podľa spomienok na vlastné otázky. Zvládnutie okruhov predkladaných tém neurobí z nikoho originálneho bádateľa či bádatel'ku. Na to sú určené iné predmety študijného plánu. Verím však, že môžu pomôcť tým invenčným bádateľským talentom, ktoré na VŠMU začínajú svoju akademickú dráhu, aby nenarážali na zbytočné prekážky a zábrany. Aby ľahšie naplnili svoj potenciál.

Keďže moja pozícia v tomto texte je výsostne spojenecká, usilovala som sa čitateľstvo z radov doktorandov a doktorandiek nedemotivovať, ale skôr motivovať. Som si vedomá toho, že umenovedná profesia v sebe neraz zahŕňa nielen potrebu stáť na dvoch nohách, nohe umenia a nohe vedy, ale neraz aj nevyhnutnosť sedieť na viacerých stoličkách a svoju vedecko-výskumnú prácu dotovať finančne lukratívnejšou prácou. A že to vytvára časové i praktické tlaky na naše výskumné ciele. Ale hovoriť a písať o tom, ako by veci mali ideálne fungovať, neznamená, že zostávame slepí voči tomu, ako reálne fungujú. Akademická realita môže byť prostredím nielen individuálneho, ale aj kolektívneho zdokonaľovania sa.

Ukázať začínajúcim akademikom a akademičkám, ako by sa to dalo, považujem aj za vyjadrenie záväzku, že na tomto procese chcem sama participovať.

| Použitá literatúra

25 tipov na používanie inkluzívneho a rešpektujúceho jazyka vo výučbe. Dostupné online na https://uniba.sk/fileadmin/ruk/veda/projekty/Rodova_rovnost_na_UK/Na_stiahnutie/25_tipov_na_pouzivanie_respektujuceho_jazyka.pdf

Brown, George – Etkins, Madeleine: *Effective Teaching in Higher Education*. London and New York: Routledge, 1988.

Clark, Andy – Chalmers, David: *Extended Mind. Analysis*. Roč. 58, č. 1 (január 1998), s. 7 – 19.

Cviková, Jana (ed.): *Ako používať rodovo vyvážený jazyk. Možnosti, otázky, príklady*. Bratislava: Centrum vzdelávania MPSVR SR, 2014. Dostupné online na http://www.ruzovyamodrysvet.sk/chillout5_items/1/5/9/9/1599_8a6542.pdf

Eco, Umberto: *Jak napsat diplomovou práci*. Olomouc: Votobia, 1997.

Filová, Eva – Mojžišová, Zuzana: *KASolvent – Audiovizuálna prax a možnosti uplatnenia*. Elektronická príručka pre študentov Katedry audiovizuálnych štúdií FTF VŠMU. Bratislava: Vysoká škola múzických umení, 2019.

Hall, Renáta – Drál', Peter – Fridrichová, Petra – Hapalová, Miroslava – Lukáč, Stanislav – Miškolci, Jozef – Vančíková, Katarína: *Analýza zistení o stave školstva. To dá rozum*. Bratislava: MESA10, 2019. Dostupné na <https://analyza.todarozum.sk>

Labancová, Veronika: Doktorand ako učiteľ. Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. Dostupné online na <https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Lukacova2/subor/Labancova.pdf>

Lodge, David: Svět je malý. Praha: Odeon, 1988.

Mattová, Irina – Pleschová, Gabriela (eds.): Ako kvalitne učiť? Skúsenosti začínajúcich VŠ učiteľov. Bratislava: Alternatíva Komunikácia Občania, 2007. Dostupné online: https://standinggroups.ecpr.eu/tlp/wp-content/uploads/sites/49/2018/12/AkoKvalitneUcit_web.pdf

Mišíková, Katarína (ed.): Metamorfózy študentskej tvorby. Bratislava: Filmová a televízna fakulta Vysokej školy múzických umení v Bratislave, 2011.

Okša, Lucia – Matuščáková, Zuzana: Nevyhorení. Bratislava: barecz & conrad books, 2022.

Rubin, Gretchen: The Four Tendencies: The Indispensable Personality Profiles That Reveal How to Make Your Life Better (and Other People's Lives Better, Too). New York, NY: Crown, 2017.

Šebeň Zaťková, Tímea a kol.: Vybrané kapitoly z vysokoškolskej pedagogiky. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, 2015.

Urban, Marek: Kvalitatívny výskum vo svete umenia. Bratislava: VEDA, 2020.

| Užitočné linky

Etický kódex VŠMU <https://www.vsmu.sk/eticky-kodex/>

Evidencia publikačnej činnosti VŠMU <https://www.vsmu.sk/akademicka-kniznica-vsmu/evidencia-publikacnej-cinnosti/>

Interný grantový program VŠMU <https://www.vsmu.sk/umenie-veda-a-vyskum/interny-grantovy-program/>

Študijný poriadok VŠMU <https://www.vsmu.sk/uradna-tabula/predpisy/vecny-register-vnutornych-predpisov-vsmu/studijny-poriadok-vsmu-a-suvisiace-predpisy/>

VEGA – Vedecká grantová agentúra <https://www.minedu.sk/vedec-ka-grantova-agentura-msvvas-sr-a-sav-vega/>

KEGA – Kultúrno-edukačná grantová agentúra <https://www.minedu.sk/kulturalna-a-edukacna-grantova-agentura-msvvas-sr-kega/>

APVV – Agentúra na podporu výskumu a vývoja <https://www.apvv.sk>

Literárny fond <http://www.litfond.sk>

FPU – Fond na podporu umenia www.fpu.sk

AVF – Audiovizuálny fond www.avf.sk

